

אשיוחה בקיץ

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

שבת - זמור

אשיחה בחקיק

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיק (ה כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

שבת
זכור

תוכן הענינים

ג	החלוק בין נבואת משה לנבואת שאר הנביאים.....
ד	דַרְגַת מוֹשֶׁה - אינה דַרְגַת בֶּן אָנוּשׁ.....
ה	מדת הרחמים והחמלה של משה רבנו.....
ו	משרתיו אש לזהט.....
ז	"כי אפס חסיד מבחר יצורים...".....
ח	מדת הענוה של משה רבנו.....
ט	קרני ההוד - בזכות מדת הענוה.....
י	יתמותה של אסתר - הכח לנצח את המן.....
יא	פרשת תצוה - זמן התבוננות במצות התוכחה.....
יב	'ואתה תצוה' - קשוח עצמך תחלה.....
יג	'ואתה תצוה' - איך להוכיח, ולמי להוכיח.....
יד	מעשה שיש בו דגמה אישית - טוב ממאה תוכחות.....
יז	"אל תוכח לץ פן ישנאך".....
יח	תוכחה - מתוך עין טובה.....
יט	להקדים דברי הערכה לאמירת התוכחה.....
כ	תוכחה מתוך אהבה אמיתית.....
כא	"נאמנים פצעי אהב".....
כב	מי הוא שידיו נקויות? - מעשה בגנב פקח.....
כג	ההנהגה הראויה למוכיח.....
כד	תוכחה בלשון נעימה ובדרך נעם.....
כה	תוכחתם של גדולי ישראל.....
כו	כחה של 'תוכחה' לבבית.....
כז	תוכחה פולחת לב וכליות.....
כח	גדר מצות 'הוכח תוכיח את עמיתך'.....
כט	מצות תוכחה - עד היכן?.....
ל	עונו של המתעלם ואינו מוכיח.....
לא	'הוכח תוכיח' - אפילו מאה פעמים.....
לב	'שליח לחמד על פני המים...'.....
לג	מהות המצוה ודיניה.....
לד	הפגנה הראויה ב'כירת מעשה עמלק'.....
לה	שרש קלפת עמלק - בלבו של כל אחד.....

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת זכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0509013000, 0506491414

אשיחה בחקיק

שִׁיחָה לְפִרְשֵׁת זְכוֹר

חזוק בענין מצות התוכחה

ובמעלת משה רבנו עליו השלום -
לרגל תאריך הסתלקותו ז' אדר, ופרשת 'זכור'

ביום ז' באדר, כפי שנדפס בספרו 'מאור ישראל' (חלק דרשות), בתוספת נפך, בסיצתא דשמיא.

החלוק בין גבואת משה לגבואת שאר הנביאים

רגיל על לשונם של רבותינו הראשונים כמלאכים, לכנות את משה רבנו בתאר 'אדון הנביאים' [מורה נבוכים (ח"ב יט; ח"ג יב,כט), דרשות הר"ן, ספר העקרים, ספרי האברבנאל, ועוד רבים], וזאת על סמך הנאמר בתורה (דברים פרק לד, ט): "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה".

רבנו הרמב"ם (יסודי התורה ז, ו) מונה כמה וכמה הבדלים בין גבואת משה לגבואת שאר כל הנביאים שקמו להם לישראל:

כל הנביאים אינם מתנבאים אלא בחלום או במראה, ומשה רבנו - מתנבא והוא ער ועומד, שנאמר 'וכבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע הקול מדבר אליו'.

כל הנביאים מתנבאים על ידי מלאך, לפיכך רואים מה שהם רואים במשל וחידה, ומשה רבנו - לא על ידי מלאך, שנאמר 'פה אל פה אדבר בו', ונאמר 'ודבר ה' אל משה פנים אל פנים', ונאמר 'ותמנת ה' יביט' כלומר שאין שם משל אלא רואה הדבר על בריו בלא חידה ובלא משל, הוא שהתורה מעידה עליו 'במראה ולא בחידת' שאינו מתנבא בחידה אלא במראה שרואה הדבר על בריו.

בסיצתא דשמיא, נמצאים אנו בליל שבעה באדר - יום פטירת משה רבנו עליו השלום, ומן הראוי לפתח בקדשתו של יום זה, בו נסתלק אדון הנביאים, מבחר המין האנושי (לשון מרן הקדוש בהקדמת 'בית יוסף'), אשר כל העולם פלו היה כדאי להבראות רק בזכות נשמתו הגבוהה והקדושה, כפי שאמרו (בר"ר פ"א) 'בראשית' - לא נברא עולם ומלואו אלא בזכות משה שנקרא 'ראשית' שנאמר 'וירא ראשית לו כי שם חלקת מחקק ספון'.

מִרְנן הקדוש בשלחנו הטהור (או"ח תקפ, א-ב) מונה את הימים בהם ארעו צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם; ובכללם יום ז' באדר בו מת משה רבנו ע"ה. וכן מנהגם של חסידים ואנשי מעשה להתענות בתאריך זה בכל שנה ושנה, ועוסקים במקרא במשנה ובגמרא מענין אותו היום (כפי שנסדר ב'תקון לז' באדר'), להזכיר זכותו של משה רבנו ע"ה, לפי שגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם.

סבת התענית ביום זה, היא כדי לחוש את גדל החסרון וההפסד בהלקח מדברנא דאומתיה - הרועה הנאמן, שכל הצדיקים במשך הדורות כלם יונקים מהתפשטות נשמתו, ונכללים בה, כדאיתא בתקוני זהר (דף קיב, א): "ואתפשטותיה הוא בכל דרא ודרא בכל צדיק וחקם דמתעסק באורייתא", ולהדבק בקדשתו והארתו העצומה.

נזכיר קצת ממה שדרש מופת הדור רבנו עובדיה יוסף זיע"א בשבחו של משה רבנו

פְּרִשְׁת זְכוּר

מִפְעֻמַּת בּוֹ, מִכַּח הָיִיתוֹ 'מִכּוֹן וּמְזֻמָּן וְעוֹמֵד
כְּמִלְאָכִי הַשְּׂרֵת'.

דְּרַגַּת מֹשֶׁה - אֵינָה דְרַגַּת בֶּן אָנוּשׁ

יֵשׁ לְהַקְדִּים וְלוֹמַר כִּי דְרַגְתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה
רַבְּנוֹ - לֹא דְרַגַּת בֶּן אָנוּשׁ הִיְתָה, שֶׁהֲלֹא אִי
אֶפְשָׁר בְּעוֹלָם לְבֶן אָנוּשׁ שְׂיוּכַל לְדַבֵּר עִם
הַשְּׂכִינָה כְּדַבֵּר אִישׁ אֶל רַעְהוּ, וְיִשְׁאַר בְּחַיִּים
חַיִּיתוֹ, וּבְהִכְרַח שְׂמֹשֶׁה רַבְּנוֹ הוּא בְּגֵדֵר שֶׁל
'בְּרִיָּה חֲדָשָׁה' שְׂפִמוּהָ לֹא הָיָה וְכִמוּהָ לֹא
יְהִיָּה.

וְכֵן פֶּתַח בְּדִרְשׁוֹת הַר"ן (דְּרוּשׁ הַשְּׁלִישִׁי): "כִּי
אֵין סִפְק שְׁעֵנִין מֹשֶׁה וּמְדַרְגָּתוֹ הָיָה לְמַעְלָה
מִן הַטֵּבַע, וְשֶׁהַשְּׁלִימוֹ הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ בְּעֵנִין נְסִי
בְּמָה שְׂאִין בְּכַח הָאֵדָם וְיִכְלָתוֹ לְהַשִּׁיג, כְּאֶמְרוּ
(דְּבָרִים לֵד, י) וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה
וְגו'... כִּי אִם הָיִיתָ שְׂשֵׁרוֹת רוּחַ הַנְּבוּאָה עַל
הָאֵדָם, הוּא עֵנִין אֶפְשָׁרִי לְפִי הַמְּנַהֵג הַטֵּבַעִי,
אֲמַנָּם כְּאֶשֶׁר תַּחּוּל בּוֹ, יִשְׁקַעוּ כַּחוֹת גּוֹפוֹ עַד
שְׂיִבְטֻלוּ פְּעֻלוֹתָיו. אֲבָל שְׂתַּחּוּל רוּחַ נְבוּאָה
עַל הָאֵדָם, וְהוּא עֵר עוֹמֵד עַל רַגְלָיו, שְׁלָם
בְּכַחוֹתָיו כְּאֶשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רַעְהוּ, זֶה נִמְנַע
בְּחֻק הַטֵּבַע, כִּי מִי שְׂיִשִּׁיג זֹאת הַמְּדַרְגָּה, יִשִּׁיג
הָיִיתוֹ אִישׁ וְשִׁכַּל-נִבְדָּל (מִלְאָךְ) בְּכַת אַחַת".

וּמָה שְׂמַצָּאנוּ בְּדִבְרֵי חַו"ל (ב"ב קלד, א)
"שְׂמוֹנִים תְּלַמִּידִים הָיוּ לוֹ לְהַלֵּל הַזִּקְנָן, שְׂלִשִׁים
מֵהֶן רְאוּיִים שְׂתַּשְׂרָה עֲלֵיהֶן שְׂכִינָה כְּמֹשֶׁה
רַבְּנוֹ", וְלִכְאוּרָה הֲלֹא יְחִיד הָיָה מֹשֶׁה רַבְּנוֹ
בְּכָל הַדּוֹרוֹת כָּלָם? פֶּתַח לְתַרְץ גְּאוֹן עוֹלָם
הַרַב חֵיד"א (פֶּתַח עֵינַיִם סוּכָה דף כח) מִשֵּׁם רַבִּי
יִצְחָק יִשְׂשַׁכַּר זִלְה"ה, שְׂבָאִישׁ אֶחָד - וְדָאִי
לֹא תִּתְכַן מַעְלַת מֹשֶׁה, אוֹלָם בְּהַצְטַרֵּף כָּל
תְּלַמִּידֵי הַלֵּל יַחַד, הָרִי מְדַרְגַּת כָּלָם כְּאֶחָד
יְכוּלָה לְהַשְׂתַּוֹת לְמְדַרְגַּת מֹשֶׁה.

אוֹלָם דְּחָה דְּבָרָיו הַרַב חֵיד"א, וְכַתֵּב
שְׂנַעְלָמָה מַעֲיִנּוּ גְּמָרָא צְרוּכָה (סְנֵהרִין יא, א):
"כְּשֶׁהָיוּ מְסַבִּים חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵלִית בֵּית
גּוֹרְיָה בִּירְיַחוֹ, יִצְאָה בַּת קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם

כָּל הַנְּבִיאִים יִרְאִים וְנִבְהָלִים וּמְתַמוּגְגִין,
וּמֹשֶׁה רַבְּנוֹ אֵינּוּ כֵּן, הוּא שְׂהַכְתוּב אוֹמֵר
'כְּאֶשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רַעְהוּ, כְּלוֹמַר כְּמוֹ
שְׂאִין אָדָם נִבְהָל לְשִׁמְעַ דְּבָרֵי חֲבָרוֹ - כִּי
הָיָה כַח בְּדַעְתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבְּנוֹ לְהַבִּין דְּבָרֵי
הַנְּבוּאָה, וְהוּא עוֹמֵד עַל עַמְדוֹ שְׁלָם.

וּבְזֶה פָּרְשׁוֹ הַמְּפָרְשִׁים כְּוִנַּת הַכְּתוּב (שְׂמוֹת
לג, יא) "וְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה פָּנִים אֶל פָּנִים
כְּאֶשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רַעְהוּ וְשָׁב אֶל הַמַּחְנֶה
וּמִשְׂרָתוֹ יְהוֹשֵׁעַ בֶּן נוּן נֵעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ
הָאֵהָל", דְּהֵינּוּ בַעַת אֶשֶׁר הַתִּיחַד הַדְּבוּר הָאֵהָלִי
אֶל מֹשֶׁה - לֹא הָיָה נִרְתַּע, וּמִדָּ כְּשֶׁמְסַתֵּיִם
הַדְּבוּר 'וְשָׁב אֶל הַמַּחְנֶה', לְעַמַּת זֹאת יְהוֹשֵׁעַ
בֶּן נוּן שְׂנַכַח בְּאֵהָל בְּאוֹתָהּ שְׁעָה - הָיָה נִבְהָל
מְאֹד כְּמַתְעַלֵּף, וְאָף לְאַחַר שְׂנַסְתֵּיִם הַדְּבוּר
'לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֵהָל' עַד שְׂהִיְתָה רוּחוֹ שְׂבָה
אֶלָּיו קִמְעָה קִמְעָה.

כָּל הַנְּבִיאִים אֵין מְתַנַּבְאִים כְּכָל עַת שְׂיִרְצוּ,
וּמֹשֶׁה רַבְּנוֹ אֵינּוּ כֵּן - אֲלֹא כָּל זְמַן שְׂיִחְפֹּץ
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לִוְבִשְׂתּוֹ וְנְבוּאָה שׁוֹרָה עָלָיו, וְאֵינּוּ
צָרִיף לְכוּן דַּעְתּוֹ וְלְהַזְדַּמֵּן לָהּ, שְׂהָרִי הוּא
מִכּוֹן וּמְזֻמָּן וְעוֹמֵד כְּמִלְאָכִי הַשְּׂרֵת, לְפִיכֹף
מְתַנַּבֵּא כְּכָל עַת, שְׂנֶאֱמַר 'עַמְדוֹ וְאֶשְׂמַעָה מֵה
צְוֶה ה' לְכֶם'.

וּבְזֶה הַבְּטִיחוֹ הָאֵל, שְׂנֶאֱמַר 'לֵךְ אֲמַר לְהֶם
שׁוּבוּ לְכֶם לְאֵהָלֵיכֶם וְאַתָּה פַּה עַמְד עַמְדִּי',
הָא לְמַדַּת שְׂכָל הַנְּבִיאִים כְּשֶׁהַנְּבוּאָה מְסַתְּלֶקַת
מֵהֶם חוּזְרִים לְאֵהָלָם שֶׁהוּא צָרְכִי הַגּוֹף כָּלָם
כְּשֶׁאֵר הָעַם, לְפִיכֹף אֵין פּוֹרְשִׁין מִנְּשׁוֹתֵיהֶם,
וּמֹשֶׁה רַבְּנוֹ לֹא חִזַּר לְאֵהָלוֹ הַרְאִשׁוֹן, לְפִיכֹף
פָּרַשׁ מִן הָאִשָּׁה לְעוֹלָם וּמִן הַדּוּמָה לוֹ וְנִקְשְׂרָה
דַּעְתּוֹ לְצוּר הָעוֹלָמִים וְלֹא נִסְתַּלַּק מִעָלָיו הַהוֹד
לְעוֹלָם וְקָרַן עוֹר פָּנָיו וְנִתְקַדַּשׁ כְּמִלְאָכִים.

וְאֶמְרוּ דוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת, כִּי נִרְמַז עֵנִין זֶה
בְּשִׁמוֹ מֹשֶׁה - רְאִשֵׁי תְבוֹת מ'מִכּוֹן ש'בְּתוֹ
ה'שְׂגִיחַ (תְּהִלִּים לג, יד) - לְהוֹרוֹת שְׂבָכַל מְקוֹם
בוֹ הָיָה מֹשֶׁה מְצוּי, זְכָה שְׂתַּהֲיָה רוּחַ ה'

פְּרִשְׁת זְכוֹר

כָּל אָדָם לוֹמֵר מְתִי יִגְיֵעוּ מַעֲשֵׂי לְמַעֲשֵׂי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, פִּי עַל אֵף הָיִוֹת אַבֹּתֵינוּ הַקְדוּשִׁים רַגְלֵי הַמְרַכְּבָה הָעֲלִיּוֹנָה, יְכוּלִים אָנוּ הַקְטָנִים לְלַמֵּד מִמַּעֲשֵׂיהֶם וּלְהַדְבִּיק בְּשֵׁרֶשׁ הַקְדוּשׁ. (וראה מה שכתבנו בספר 'שיחות חזוק' פרשת חיי שרה עמ' קלג ואילך).

בַּפְּרָט יֵשׁ לְזָכֹר פִּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בּוֹחֵן אֶת צְדִיקָיו וְחַסִּידָיו וְנוֹקָא בְּדָבָרִים הַקְטָנִים, בְּהַתְנַהֲגוּתָם לְסִבִּיכָה, בְּמִסְרֹוֹתָם וּרְגִישׁוֹתָם לְזוּלָת, וְכֵן אֵיִתָּא בְּמַדְרָשׁ (שמו"ר פ"ב) עַל הַפְּסוּק (תהלים יא, ה): ה' צְדִיק יִבְחֵן - וּבִמָּה הוּא בּוֹחֵנוּ? בְּמַרְעָה צֶאֱן, וְכֵן אֵתָּה מוֹצֵא בְּדוֹד הַמְּלַךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, שְׁנֵאָמַר בּוֹ (תהלים עח, ע): וַיִּבְחַר בְּדוֹד עַבְדּוֹ וַיִּקְחֵהוּ מִמְּכַלְאֵת צֶאֱן - מַהוּ מְכַלְאֵת? כְּמוֹ: וַיִּכְלָא הָעַם מִהִבְיָא (מְלִשׁוֹן מְנִיעָה). הִיָּה מוֹנֵעַ הַגְּדוּלִים, וְהִיָּה מוֹצֵא הַקְטָנִים תַּחֲלָה לְרַעוּת כְּדֵי שְׂיָרְעוּ הַקְטָנִים בְּעֵשֶׂב הַרְוֵף, וְאַחַר כֵּן הִיָּה מוֹצֵא הַזְּקָנִים כְּדֵי שְׂיָרְעוּ בְּעֵשֶׂב הַבִּינּוֹנִית, וְאַחַר כֵּן מוֹצֵא הַבְּחוּרִים כְּדֵי שְׂיָהִיו אוֹכְלִים עֵשֶׂב הַשְּׂדֵה הַקָּשָׁה. אָמַר הַקְב"ה: מִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ לְרַעוּת אֶת הַצֶּאֱן אִישׁ לְפִי כַחוּ, יָבֵא וַיִּרְעָה בְּעַמִּי.

וְאֵף מֹשֶׁה לֹא בָחַנוּ אֵלָא בְּצֶאֱן. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: כְּשֶׁהָיָה מֹשֶׁה רוֹעֵה צֶאֱן שָׁל יִתְרוֹ בַּמִּדְבָּר, בָּרַח מִמֶּנּוּ גְדִי אֶחָד, וְרָץ אַחֲרָיו עַד שֶׁהִגִּיעַ לַחֲסִית (= יַעַר חֲרָשׁ קֶטָן). בֵּינּוֹן שֶׁהִגִּיעַ לַחֲסִית, נִזְדַּמְּנָה לוֹ בְּרִכָּה שָׁל מַיִם, וְעָמַד הַגְּדִי לְשִׁתוֹת. בֵּינּוֹן שֶׁהִגִּיעַ מֹשֶׁה אֶצְלוֹ, אָמַר

וְאָמְרָה: יֵשׁ כָּאֵן אֶחָד שְׂרָאוֹי שֶׁתְּשַׁרְה עָלָיו שְׂכִינָה כְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אֵלָא שְׂאִין דּוֹרוֹ זַכָּאֵי לְכַךְ, וְנִתְּנוּ חֲכָמִים עֵינֵיהֶם בְּהַלֵּל הַזְּקָן. הָרִי כָּאֵן מִיָּרִי בְּאָדָם אֶחָד, וְנֵאָמַר בּוֹ שֶׁהִיָּה רָאוֹי לְהַשְׂרָאת הַשְּׂכִינָה כְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ.

וְכַתֵּב שֵׁישׁ לְחַלֵּק בֵּין הַשְּׂרָאת הַשְּׂכִינָה לְנִבּוּאָה, דְּאִין הָכִי נְמִי לְעִנְיָן הַשְּׂרָאת הַשְּׂכִינָה כְּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה - רָאוֹי כָּל אֶחָד מִתְּלַמִּידֵי הַלֵּל מִן הַשְּׁלֵשִׁים, אֲבָל לְעִנְיָן הַנִּבּוּאָה - מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה אִישׁ הָאֱלֹהִים בְּעֵלָה דְּמִטְרוֹנִיתָא יִגְבֵּר לְעִילָא מְכַל, וְאֵף יְהִיו כָּל תְּלַמִּידֵי הַלֵּל בְּכַף אַחַת, לֹא יוּכְלוּ לְהִגִּיעַ לְדַרְגַּת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּנִבּוּאָה, וְחִלּוּק גְּדוּל יֵשׁ בֵּין הַשְּׂרָאת הַשְּׂכִינָה לְבַחֲנִית נְבוּאָה.

וְעַל פִּי כָּל הַנַּ"ל, בְּאֵר הַחֲתָם סוֹפְרֵי בְּאֵפֶן נִכְלָא לְשׁוֹן הַכְּתוּב (דברים לד, י) "וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה", וְלִכְאוּרָה הִיָּה יוֹתֵר מְדַקְדָּק לְכַתֵּב 'וְלֹא קָם בְּיִשְׂרָאֵל נְבִיא כְּמֹשֶׁה' - אֵלָא הֵן הֵן הַדְּבָרִים שְׂבָא הַכְּתוּב לְלַמְדֵנוּ, שְׁגָם אִם נִצְרַף כָּל יִשְׂרָאֵל יַחַד, לֹא יִגִּיעוּ לְדַרְגַּת מֹשֶׁה, וְזוֹ כּוֹנֵת אָמְרוּ 'וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל - כְּמֹשֶׁה', כְּלוֹמַר שְׂאֵפְלוֹ אִם יִצְרְפוּ כָּל יִשְׂרָאֵל יַחַד לֹא יְהִיו כְּמֹשֶׁה בְּנִבּוּאָה.

מִדַּת הַרְחָמִים וְהַחֲמִלָה שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ

אוּלָם עַל אֵף שֶׁיִּדְעֵנוּ כְּמָה שְׂגָבָה מַעֲלַת מֹשֶׁה מְבִינֵת בֵּן אָנוּשׁ, אִין זֶה פּוֹטֵר אוֹתָנוּ מִלְקָנוֹת מוֹסֵר מְדַעַת קְצוֹת דְּרָכָיו שֶׁל מֹשֶׁה, וְכִבֵּר אָמְרוּ חַז"ל (תנא דבי אליהו רבה פכ"ה) 'חֲקִיב

א. וְהַקְשָׁה מִן הַגֵּר"ע יוֹסֵף זצ"ל ב'מאור יִשְׂרָאֵל', לְכְאוּרָה מַה רַבּוּתָא יֵשׁ בְּדַבְרֵי הַבַּת קוֹל עַל הַלֵּל הַזְּקָן. הֲלֹא כָּל שְׁלֵשִׁים תְּלַמִּידָיו הָיוּ בְּאוֹתָהּ מְדַרְגָּה? וְתַרְץ שֵׁישׁ רְמוֹת שׁוֹנוֹת בְּהַשְׂרָאת הַשְּׂכִינָה, וְכֵן כְּתַב ה'אָוֹר הַחַיִּים' הַקְדוּשׁ (בראשית מז, ד) "אֲכֹן אֲשַׁכֵּלְךָ כִּי הַדְּרָגוֹת אוֹר הַשְּׂכִינָה רַבִּים הֵמָּה", וְכַדְגָּמַת מַה שְׂאֵמְרוּ (סנהדרין לט, א) 'כָּל בֵּי עֲשָׂרָה שְׂכִינְתָא שְׂרָא', וּמֵאִידָךְ (ב"ק פג, א): 'אִין שְׂכִינָה שׁוֹרָה עַל יִשְׂרָאֵל פְּחוֹת מִשְׁנֵי אֶלְפִים וּשְׁנֵי רַבּוּת', וּבּוֹדָאֵי שְׂכָל מֵאָמֵר מְבִטָא מְדַרְגָּה שׁוֹנָה בְּהַשְׂרָאת הַשְּׂכִינָה, וְכֵן גַּם בְּעִנְיָנוּ, הַשְּׂרָאת הַשְּׂכִינָה עַל הַלֵּל הִיָּתָה בְּדַרְגָּה גְבוּהָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר תְּלַמִּידָיו.

עוֹד נִרְאָה, שְׁלִתְרוּץ רַבִּי יִצְחָק יִשְׁשֶׁכֶר זל"ה מִשְׁבַּת הַקְּשִׁיָּה. שֶׁהִנֵּה לְאַחַר שֶׁהִבִּיא הַרֵב חִיד"א אֶת דְּבָרָיו שְׂבִהֲצִטְרָפוֹת קָם כְּמֹשֶׁה, וְהַקְשָׁה עָלָיו מִגְּמָרָא דְהַלֵּל, כְּתַב לְיֵשֶׁב עַל פִּי מַה דְּאֵיִתָּא בְּגוּרֵי הָאָר"י שֶׁהַלֵּל הַזְּקָן הָרִי הוּא בְּבַחֲנֵינָת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁהֲלֹא חִי ק"כ שְׁנָה וּפְרַגְסֵם אֶת יִשְׂרָאֵל מ' שְׁנָה, אִם כֵּן הַלֵּל שְׂאֵנִי שְׂנַשְׂמָתוֹ אַחַת הִיא עִם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְרָאוֹי שֶׁתְּשַׁרְה עָלָיו שְׂכִינָה כְּמֹשֶׁה עִין שֵׁם. וּמִמִּילָא מִשְׁבַּת קְשִׁיָּת הַגֵּר"ע יוֹסֵף, כִּי כָּל הַתְּלַמִּידִים הִגִּיעוּ לְמַעֲלַת מֹשֶׁה רַק בְּהַצְטְרָפוֹת כְּלָם, אוּלָם הַלֵּל הִיָּה בְּמַעֲלָה זוֹ כְּאָדָם אֶחָד וְיַחֲדִיד מִכָּח הִיָּוֹת נִשְׁמָתוֹ בְּבַחֲנֵינָת נִשְׁמַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְאִם כֵּן מַעֲתָה מוֹבָנָת הַרְבּוּתָא שְׂבִדְבָרֵי הַבַּת קוֹל.

פְּרִשְׁתׁוֹת זְכוֹר

עוד נרמז בפסוק (תהלים קד, ד) 'עֲשֵׂה מְלָאכֶיךָ רוחות משרתיו אש להט' - שכשם שיעד הקב"ה את מלאכי השרת שיעמדו לפני כסא כבודו בכל עת, כן לקח הקדוש ברוך הוא כביכול למשרתו ברקיע - את משה בחירו (הנרמז בגימטריא 'אש להט' כאמור). שהלא כתיב (דברים לד, ה) "וַיִּמַּת שֵׁם מֹשֶׁה עֶבֶד ה'", ועוד נאמר (יהושע א, א) "וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד ה'" הרי לך שנתפנה משה 'עבד ה' אף אחר מותו, ללמדנו שמשה רבנו עומד ומשמש אחרי מותו ברקיע, וכן אמרו בגמרא (סוטה יג, ב) כתיב הכא: 'וַיִּמַּת שֵׁם', וכתיב הַתָּם: 'וַיְהִי שֵׁם עִם ה'", מה להלן עומד ומשמש, אף כאן עומד ומשמש.

ובאמת, כשם שהרועה הנאמן מסר את נפשו עבור הצלחת ישראל בחייו, עד כדי שאמר לפניו תברך (שמות לב, לב) "ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת", כך עמד והתפלל לפני ה' למען הצלתם אחר מותו, כפי שאמרו במדרש (אסתר פ"ז): "באותה שעה בה גזר המן להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים, רץ אליהו זכור לטוב בבקלה אצל אבות העולם, ואצל משה בן עמרם וכו' ואמר לו למשה: "אי רועה נאמן, כמה פעמים עמדת על הפרץ לישראל ובטלת גזרתם לבלתי השחית, שנאמר (תהלים קו) לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית, מה תענה על הצרה הזאת?", אמר לו משה: "כלום יש אדם כשר באותו הדור?" אמר לו: "יש, ושמו מרדכי", אמר לו: "לך והודיעו פני שיעמד הוא משם בתפלה, ואני מפאן, ונבקש רחמים עליהם לפני הקב"ה". ואכן בזכות זעקת מרדכי למטה ותפלת משה למעלה - נתבטלה הגזרה, וליהודים היתה אורה.

"כִּי אִמַּס חֲסִיד מְבַחַר יְצוּרִים..."

וראה בספר הנפלא 'יצרות דבש' (ח"ב דרוש ב) תוכחת מוסר שדרש הגאון רבי יהונתן

לו: אני לא הייתי יודע שרץ הייתה מפני הצמא, עיף אתה. הרפיבו על כתפו והיה מהלך. אמר לו הקב"ה: יש לך רחמים לנהג צאנו של בשר ודם - חייך, אתה תרעה צאני.

וכן איתא במדרש (שמו"ר פ"א) שזכה משה רבנו לכל מעלתו - בעבור שהיה לבו יוצא למראה ישראל המענים במצרים: "וירא בסבלתם" - מהו 'וירא'? שהיה רואה בסבלותם ובוכה ואומר 'חבל לי עליכם, מי יתן מותי עליכם', שאין לך מלאכה קשה ממלאכת השיט, והיה נותן כתפיו ומסיע לכל אחד ואחד מהן... אמר הקב"ה אתה הנחת עסקיך והלכת לראות בצערן של ישראל ונהגת בהן מנהג אחים, אני מניח את העליונים ואת התחתונים ואדבר עמך, הדא הוא דכתיב "וירא ה' כי סר לראות", ראה הקב"ה במשה שסר מעסקיו לראות בסבלותם, לפיכך 'וירא אליו אלהים מתוך הסנה'.

הרי לך שלא במעשים גדולים ומרעישים נבחנת מעלתו של הצדיק לפני ה', אלא דוקא בפרטים הקטנים, במצוות שאדם דש בעקביו, פי מעלתו האמתית של עובד ה' היא להקדיש את כל חושיו ורגשותיו לבוה"א ולמסור נפשו אליו באפן מתמיד. וכן איתא בספר בכורי אביב (פרשת מטות) בשם האדמו"ר הקדוש 'החווה מלובלין' שאמר: "למסר נפש בשביל ה' תברך ולמות על קדשת שמו - זה אינו דבר גדול כל כך, הדבר הגדול באמת זה לחיות על קדוש ה', להקדיש חיו רק לה' תברך, ולעשות בכל רגע ורגע נחת רוח ליוצרו".

מִשְׁרָתוֹ אֵשׁ לֹהֵט

על גדל קדשתו של משה רבנו, אמרו במדרש (ילקוט"ש במדבר רמז תשפה): שברך אהד שהוציא משה מתוך פיו יכול היה לשרף את העולם, שנאמר 'משרתיו אש להט', וכן בסודי רזיא (ח"א אות ש') 'אש להט' - גימטריה משה.

מִדַּת הָעֲנוּה שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ

מוֹסִיף וְאוֹמֵר הַגָּאוֹן רַבִּי יְהוֹנָתָן, כִּידוּעַ, עֶקֶר הַסִּבָּה שֶׁאָנוּ מְסַפִּידִים אֶת הַצַּדִּיק, הִיא כְּדִי שְׁנִשְׁכִּיל לְלַמֵּד מִמְעֻשָׂיו, לְאַחֵז בְּמִדּוֹתָיו לְהַדְמוּת אֱלֹהֵי, וְאִמָּנִם יַדְעֵתִי בְּנֵי יַדְעֵתִי כִּי מַעֲלּוֹתָיו שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שָׁגְבוּ לְמַעַלָּה מֵרֹאשׁ, וְלְהַדְמוּת לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָרִי זֶה מִן הַנִּמְנָעוֹת, אֲבָל עַל כָּל פְּנִיִּם מְקַצֵּת מִדּוֹתָיו יֵשׁ לָנוּ לְתַפְס:

זֹאת עֲלִינוּ לִידַע, כִּי כָּל שְׁלֵמוֹת מַעֲלָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ - יְסוּדָה בְּמִדַּת עֲנוּה, שֶׁהִיָּתָה גַּר לְרַגְלָיו וְעֵטְרָה לְרֹאשׁוֹ, כְּאֲשֶׁר הֵעִידָה הַתּוֹרָה עַל רַב עֲנוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בְּאֶמְרָה (במדבר יב, ג): "וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנוּ מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה".

וּמִטַּעַם זֶה, הַהֲתַגְלוֹת הָרֹאשׁוֹנָה שֶׁנִּתְגַּלְתָּ הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ הִיָּתָה בְּמֵרֵאָה הַסֵּנָה, כִּי הַסֵּנָה שֶׁפֵּל שְׁבָאֵי־לְנוֹת, וְדוֹקָא בְּשַׁעֲה שְׁמוּעֵיד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת מֹשֶׁה לְדַרְגַּת מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל, שֶׁיֵּף לְחֻשָּׁב כִּי מִדַּת הָעֲנוּה מְהוּה אֲבָן נֶגֶף, שֶׁהֵלֵא מְנַהֵג שֶׁהוּא עֲנִיו וּמוֹחֵל עַל כְּבוֹדוֹ אִין דְּבָרָיו נִשְׁמָעִים, לְכֵן הוֹנָה ה' לְמֹשֶׁה בְּהִתְגַּלוֹתוֹ בְּסֵנָה דְּוָקָא, שְׁאֲדַרְבָּה - כָּל הַסִּבָּה שֶׁבְּגִינָה בְּחַר בּוּ הַבּוֹרָא לְרֹעֵה יִשְׂרָאֵל, הִיא בְּעֵבוֹר מִדַּת הָעֲנוּה שֶׁהִיָּתָה מְצוּיָה בּוּ, כִּי אִין לָהּ מִדָּה לְקַנְנֵן הַשְּׁלֵמוֹת כְּמוֹ הָעֲנוּה.

וְכִיּוֹצֵא בְּדָבָר אֵתָה אוֹמֵר בְּמִרְדְּכִי הַיְהוּדִי, שֶׁדָּרְשׁוּ עָלָיו חַז"ל (אסתר פ"ו): "אִישׁ יְהוּדִי" - מְלַמֵּד שֶׁהִיָּה מְרַדְּכִי שְׁקוּל בְּדוֹרוֹ כְּמֹשֶׁה בְּדוֹרוֹ, דְּכִתִּיב בֵּיה (במדבר י"ב) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנוּ מְאֹד. דְּהֵינּוּ שְׁגָם בְּמִרְדְּכִי הַיְהוּדִי הִיָּתָה נְטוּעָה מִדַּת הָעֲנוּה לְלֵא גְבוּל, וְהִיָּה בּוֹרַח מִן הַכְּבוֹד, עַד כְּדִי שֶׁאֵף כְּשֶׁנִּלְקַחָה אֶסְתֵּר לְבֵית הַמְּלָכוֹת, צָוָה עָלֶיהָ שֶׁלֹּא תִגִּיד עִמָּה וּמוֹלְדָתָה, וְאֶפְּלוּ שֶׁהִיָּה בְּאֶפְשָׁרוֹתָה לְעֲלוֹת לְגִדְלָה וְלִהְשִׁיג כְּבוֹד רַב עַל יְדֵי קִרְבָּתוֹ לְמַלְכוּת - לֹא הִיָּה נִחְשָׁב בְּעֵינָיו כְּבוֹד מְדָמָה לְמֵאוּמָה.

וְאִכֵּן זָכָה מְרַדְּכִי שֶׁהִתְקַיֵּם בּוּ 'כָּל הַבּוֹרַח מִן הַכְּבוֹד הַכְּבוֹד רוֹדֵף אַחֲרָיו', לְבִסוּף הָעֲלֵהוּ

אִיִּבְשִׁיץ וְצ"ל בְּקַהֲלַת קֹדֶשׁ מִיַּץ בּוּ' אֲדָר שֶׁל שְׁנַת תַּק"ח.

בְּדַרְשָׁתוֹ, עוֹרֵר הַגָּאוֹן הַנ"ל אֶת הָעַם לְבְּכִי וְלְמַסְפָּד עַל מוֹתוֹ שֶׁל רַעֲיָא מְהִימָנָא, וְהוּא מְקַדִּים שֶׁבְּדַרְשָׁה זוֹ אִין הוּא עֵתִיד לְהִרְבּוֹת בְּדְרוֹשׁ פְּלִפּוּל וְחִרִּיפוֹת, שֶׁהֵלֵא הַלְכָה הִיא (מו"ק כב, ב) שֶׁבְּפִטְרֵת נְשִׂיא יִשְׂרָאֵל 'בְּתֵי מְדַרְשׁוֹת כָּלֶם בְּטִלִּים', וְכָל שֶׁכֵּן בְּיוֹם פְּטִירַת מוֹסֵר הַתּוֹרָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, הֵלֵא וְדָאֵי הַתּוֹרָה הַקָּדוּשָׁה חוּגְרַת שֶׁק וּמִתְפַּלְשֵׁת בְּאֶפְרַי, וְלִכֵּן אִין הָעַת הַזֹּאת רְאוּיָה לְשַׁמַּח וּלְעַנֵּג אֶת הַנֶּפֶשׁ בְּפִלְפּוּלִים עֲרָבִים.

אוֹי, כְּמָה עֲצוּב וּמֵר יוֹם זֶה, וּמָה עֲצוּם הַהֶפְסֵד שֶׁנִּגְרַם לְכָלֵל יִשְׂרָאֵל מִהַמְּאָרְע שֶׁחָל בּוּ: "יוֹם זֶה נִחְשָׁכוּ כּוֹכְבֵי נִשְׁפוּ, וְהֵלְבִישׁוּ שְׁמִים קְדְרוֹת, כִּי אֶפְס חֲסִיד מְבַחֵר יְצוּרִים, יוֹם זֶה חֲשָׁף וְאֶפְל לֹא סְדָרִים, וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִכְבוּ, וְיַעֲשׂוּ בְּיוֹם זֶה אֲבָל יַחִיד בְּכִי תַמְרוּרִים". וְהַטַּעַם לְכָף, כִּי הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ גְרָמָה לְכָל הַחֲרָבֵן וְהַגְּלוּת שֶׁל עַמְנוּ בְּמִשְׁפָּחָה כָּל הַדּוֹרוֹת, שֶׁהֵלֵא אֵלּוּ הִיָּה נִכְנָס לְאַרְץ - לֹא הִיָּה נִחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהִיָּתָה בְּאֵה הַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה. וְאַף מִיתַת הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וְדוֹר - הַכָּל בְּסִבַּת מִיתַתוֹ, כִּי כָּלֶם נִיּוּץ נִשְׁמָתוֹ, וְכָלֶם דְּבוּקִים בּוּ.

וּבְזֶה מְבָאֵר הַגָּאוֹן רַבִּי יְהוֹנָתָן לְשׁוֹן מְדַרְשׁ הַפְּלִיאָה הַתְּמוּיָה: "גַּם כָּל חֲלִי וְכָל מַכָּה אֲשֶׁר לֹא כְּתוּב בְּסִפְרַת הַתּוֹרָה הַזֹּאת" - זוֹ מִיתַת הַצַּדִּיקִים, כִּי עֶקֶר מִיתַתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה נִגְזְרָה עָלָיו מִמָּה שֶׁאִמֵּר לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא 'מְחַנֵּי נָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כְּתִבְתָּ', בְּזֶה הַתִּיר עֲצָמוֹ לְמִיתָה וּפִשְׁט צְוָאָרוֹ בְּשִׁבִּיל הַצֵּלַת יִשְׂרָאֵל, וְכַפְעֵל יוֹצֵא מִכָּף - נִגְזְרָה מִיתָה אֵף עַל כָּל הַצַּדִּיקִים, שֶׁכָּלֶם אַחוּזִים בְּשִׁרְשׁ נִשְׁמָתוֹ כְּאֵמֹר, הָרִי לָךְ שֶׁהִמְכַנֵּן בְּמֵאֵמֵר בַּתּוֹרָה וְכָל מַכָּה אֲשֶׁר לֹא כְּתוּב בְּסִפְרַת הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְרִמּוֹ לְמֵאֵמֵר מֹשֶׁה 'מְחַנֵּי נָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כְּתִבְתָּ' - וְהוּא הוּא שְׁגָרֵם וְסַבֵּב אֶת מִיתַת הַצַּדִּיקִים לְמִשְׁפָּחָה כָּל הַדּוֹרוֹת.

פְּרִשְׁת זְכוּר

יתמונתה של אסתר - הפח לנצח את המן ונסים בפנינה נפלאה מתוך דרוש זה שביצרות דבש, השיכת לימי הפורים הבאים עלינו לטובה. אשר ממנה אנו למדים ערכה של מחשבה טובה והשתוקקות למצוה, כמה רצויה ומעלה היא לפני הבורא.

הגמרא בקדושין (לא, ב) בסגית מצות כבוד אב ואם, מביאה מעשים נפלאים בגדולי התנאים והאמוראים, שהיו משתדלים בכל כחם במצות כבוד הורים; רבי טרפון נהג להניח כפות ידיו תחת רגלי אמו הזקנה בקומה ממטטה, רב יוסף היה קם מלפני אמו בקם לפני שכינה, ומסים שם: אמר רבי יוחנן: אשרי מי שלא חמאן, דהינו שמצות כבוד אב ואם, אמנם רב ערפה ורמה מעלתה, אף דא עקא שהיא מצריכה זהירות רבה, ואשרי מי שלא הכיר את הוריו, ולא נכנס כלל בענין זה.

וצריך עיון, וכי כף ראוי לוותר על המצוה היקרה של 'כבוד אב ואם', ולומר שהיה עדיף אלו לא היה מתחייב האדם בה כלל?

אלא הבאור בזה, שאמרו חז"ל (שבת סג, א): "אפילו חשב לעשות מצוה, ונאנס ולא עשה - מעלה עליו הכתוב כאלו עשה". ונראה שחלוק דינו של העושה מצוה בפעל, ממי שנאמר בו 'מעלה עליו הכתוב כאלו עשה', כי עושה מצוה בפעל, פעמים שאין המצוה נעשית בשלמות הראויה, הן מצד המעשה - שלא נעשה בשיא הדקדוק, והן מצד המחשבה - שעושה המצוה לשום פניה או כבוד, והרי זו מצוה חסרה, אולם אדם המשתוקק לעשות מצוה אלא שנאנס, ומעלה עליו הכתוב כאלו עשה - המצוה נחשבת אצלו כאלו עשה בשיא השלמות, וזכה לשכר שאין למעלה ממנו. וזו פונת רבי יוחנן "אשרי מי שלא חמאן", כי המקום מצות כבוד אב ואם בפעל, יתכן שתעלה בידו מצוה חסרה, אולם מי שלא חמאן ומשתוקק לקיים את

המלך לגדלה ומנהו למשנה למלך, וגם בין אחיו היהודים זכה להתעלות לדרגת רועה ומנהיג, פלשון המגלה (אסתר י, ג) "כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש וגדול ליהודים ורצוי לרב אחיו דרש טוב לעמו ודבר שלום לכל זרעו".

קרני ההוד - בזכות מדת הענוה

כפי שהזכרנו, כל מעלותיו הגדולות של משה רבנו שרשן מכח מדת הענוה, ואף קרון הפנים שזכה לו בדרתו מהר סיני, בא לו בזכות מדת הענוה.

ובאור הדברים, שאמרו חז"ל (ילקוט"ש תשא רמז תו) מנין הגיע למשה קרון פנים? "רבי יהודה בר נחמן אמר קשמה כתב את התורה נשתייר בקלמוס קמצא והעבירו על ראשו ומשם נעשו לו קרני ההוד". ויש לשאל, הלא מדת הדיו אותה נתן הבורא בקלמוסו של משה רבנו בודאי הייתה מדיקת להפליא, והתאימה במדיק לכתבת ספר התורה בשלמותו, והיאך שך מצב שנשתיירה בקלמוס טפת דיו מיתרת?

אמנם פידוע בפסוק (ויקרא א, א): "ויקרא אל משה", נכתבה א' ועירא, וטעם הדבר כי משה לרב ענותנותו רצה לכתב 'ויקרא' כפי שנאמר כלפי בלעם (במדבר כג, ד): ויקרא אליהם אל בלעם, אלא כיון שנצטוה לכתב 'ויקרא', רשם את הא' ועירא להראות רצונו מלכתחלה, מעתה, אותה טפת דיו אותה החסיר משה רבנו עקב כתיבת האות הזעירה - העבירה הבורא על ראשו ונעשה לו קרון פנים. נמצאת למד, כי בזכות ענותנותו של משה - זכה לשכר הנפלא של קרני ההוד.

"לאור הדברים הללו" - מסים רבי יהונתן - "ישים האיש על לבו, אם מבחר יצורים לא נבה לבו ולא רמו עיניו, איד ותנאה השפל שבאנשים, המגושש בעמלפים שלא ראו אור, המשלל מכל חמדה ומכל מעלה".

פְּרִשְׁת זְכוּר

גואל לישראל יתום מאב ואם, וזאת בכונה תחלה על מנת להכניע פחו של עשו.

יסוד זה - שהמשתוקק לעשות מצוה זוכה לקבל שכר שלם על השתוקקותו, מתקשר ומתחבר אף למעלת משה רבנו, שהארכנו לעסק בה לעיל. דאמרו בגמרא (סוטה יד, א): "דרש רבי שמלאי: מפני מה נתאנה משה רבנו לפנס לארץ ישראל? וכי לאכל מפרנה הוא צריך? אלא כף אמר משה: "הרבה מצוות נצטוו ישראל, ואין מתקמין אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ כדי שיתקמיו כלן על ידי"; אמר לו הקדוש ברוך הוא: "כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר? מעלה אני עליך כאלו עשיתם". ולפי זה באר בספר "ויחי יוסף" (פרשת ואתחנן) לשון הגמרא (סוטה יג, ב) גבי משה: ב'רב' בשרהו, דכתיב: "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה" - דהינו, שנתבשר משה רבנו בשורה טובה, שעל ידי מחשבה טובה, נחשב לו כאלו קים מצוות התלויות בארץ, והוא שכר בדרגה גבוהה יותר מאשר קים אותן בפעל. וכדברי רש"י: "רב לך" - 'הרבה מזה שמור לך, רב טוב הצפון לך', ששכרך רב יותר מאלו נכנסת בפעל.

פְּרִשְׁת תְּצוּה - זְמַן הַתְּבוּנָנוּת בְּמִצְוֹת הַתּוֹכְחָה

רבותינו בעלי המוסר וגדולי החסידות, בלמדם את פּרשנתנו פּרשת 'תצוה', היו נוהגים ליחד מבטם על מצוה חשובה ויקרה עד מאד - היא מצות התוכחה - אותה הסמיכו בדרך רמז לפסוק הראשון בפּרשה (שמות כז, כ) "ואתה תצוה את בני ישראל" דהינו שעל האדם להוכיח לזולתו, ולצוות את כל הנשמעים לו לילך בדרך התורה והמצוות.

'ואתה תצוה' - קשׁוט עצמך תחלה

אולם בד בבד עם דבריהם על מעלת התוכחה, הדגישו רבותינו כי על המוכיח

המצוה, נחשב כמקימה בשיא השלמות, ואשריו ומה טוב חלקו.

ולאור הדברים הללו יובנו דברי המדרש (אסתר פ"ו): רבי ברכיה בשם רבי לוי, אמר להם הקב"ה לישראל; אתם בכיתם ואמרתם 'יתומים היינו ואין אב' - חייכם אף הגואל שאני עתיד להעמיד לכם במדי, לא יהיה לו אב ואם, הלא הוא דכתיב 'פי אין לה אב ואם'.

משמע מדברי המדרש, שבכונה תחלה העמיד הבורא תברך גואל לישראל שהוא יתום מאב ואם, וצריך באור לשם מה הצריך להיות הגואל דוקא בעל רקע משפחתי שכזה?

אכן, יש בזה ענין עמק מפלאות אל-תמים דעים, כי הנה בכל פעם שקמים בני עשו הרשע על בני יעקב, עומדת להם זכות עשו אביהם, שהיה מתאמץ ביותר בכבודו של אביו יצחק, כפי שהעידו חז"ל במדרש (ב"ר פס"ה): "אמר רבי שמעון בן גמליאל, כל ימי הייתי משמש את אבא ולא שמשתי אותו אחד ממאה שמשש עשו הרשע את אביו... אמרו עליו על עשו הרשע, שבשעה שהיה משמש את אביו לא היה משמשו אלא בבגדי מלכות".

ואם כן, אף בימי מרדכי ואסתר, שעמד עליהם הזמן הרשע מזרע עמלק בן בנו של עשו, הרי כדי לבטל זכותו וכחו, על הגואל להיות שלם במצוה זו של 'כבוד אב ואם' בלי פקפוק, ברם מי הוא זה גבר שיש בידו מצוה זו בשלמות? ומי הוא שחף מפשע ולא יהיה פוגם בכבוד אביו ואמו בכלשהו?

עד שבאתה הדסה אסתר, שאין לה אב ואם כלל, והיתה תמיד מצטערת על שלא ספק בידה לקיים מצות כבוד אב ואם, וממילא נחשב לה לצדקה כאלו קימה אותה בתכלית השלמות, ומעתה יש בידה גם כן מצות כבוד אב ואם' להתמודד נגד זרעו של עשו ולהכניע להמן האגגי. ומוכן היטב שהעמיד הקב"ה

פְּרִשְׁת זְכוּר

"אֲכַן נֶאֱדָה הַדְּבָר" אָמַר לוֹ הָרֵב: "אוּלַם הָאֵם כָּאֵן בְּעִירָנוּ סִלְנִט פְּכָר לֹא נוֹתֵר לָךְ אֶת מִי לְחִזְק, שְׂרָצוֹנְךָ לִפְעַל בְּגֵרְמָנְיָה?" חָשַׁב הָאִישׁ וְאָמַר: "אֲכַן לֹא חֲשַׁבְתִּי עַל כֶּף, בְּאַמַּת גַּם בְּעִירֵי יֵשׁ עֲבוּדָה רַבָּה". "וּמָה עִם קְרוּבֶיךָ וּמִשְׁפַּחְתְּךָ, הָאֵם עֲלֵיהֶם כְּכֹר הַשְּׁפַעַת לְהִתְחַזֵּק בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת?" הָשִׁיב הָאִישׁ: "אַמַּת שְׂגַם הֵם עֲדִין לֹא הִגִּיעוּ לְתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת". אַךְ הָרֵב לֹא הִסְתַּפֵּק בְּזֶה, וְהִמְשִׁיךְ לִשְׁאֹל: "וּמָה בְּיַחַס לָךְ עִצְמְךָ, אֶתָּה מְרַגֵּישׁ שְׂאִין לָךְ בְּמָה לְהִתְחַזֵּק וּלְהַשְׁתַּפֵּר מִבְּחִינָה רִוּחָנִית?". הָשִׁיב הָאִישׁ - "אֲכַן גַּם אֲנִי עוֹד טְעוֹן שְׁפוּר רַב...".

"אֵם כֵּן" - אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׂרָאֵל - "קְשׁוּט עִצְמְךָ וְאַחַר כֵּן קְשׁוּט אַחֲרִים, תַּחֲלָה חִזַּק אֶת עִצְמְךָ וְחַשְׁתַּפֵּר בְּכָל הַטְּעוֹן שְׁפוּר, וְאַחַר כֵּן תִּלְךָ וְתִפְעַל גַּם כֵּן בְּקֶרֶב אַחֲרִים".

וְכִיּוֹצֵא בַּדְּבָר הִזְיָה רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִסְלַנֵּט אֹמֵר עַל הַפְּסוּק (ויקרא יט, יז): "הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ" - כִּידוּעַ קָיָם כָּלֵל גְּדוֹל בַּתּוֹרָה, שְׁהַמְלָה 'אֶת' בְּאֵה תְּמִיד לְרַבּוֹת, כְּפִי שְׁהִיָּה דוֹרֵשׁ רַבִּי עֲקִיבָא אֶת הַכְּתוּב "אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ תִּירָא" לְרַבּוֹת תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים (פסחים כב, ב), וְאֵם כֵּן, מָה בָּא הַכְּתוּב לְרַבּוֹת בְּאִמְרוֹ 'הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ'? אֵלָּא כָּאֵן בְּאֵה הַמְלָה 'אֶת' לְרַבּוֹת אֶת גּוֹפּוֹ שֶׁל הַמוֹכִיחַ, לְפָנֵי שְׂאֵדָם בָּא לְהוֹכִיחַ אֶת הַזּוֹלָת יוֹכִיחַ אֶת עִצְמוֹ תַּחֲלָה.

וְכִידוּעַ הַמְאָמֵר הַשְּׁגוּר בְּפִי חֲסִידִים: "ה' תִּפְרֹךְ בְּרָא אֶת הָאָדָם עִם שְׁתֵּי עֵינָיִם, עֵין יְמִנִית כְּדִי לְרֹאוֹת מַעֲלוֹת זוּלָתוֹ, וּבְעֵין שְׂמָאלִית - חֲסֵרוֹנוֹת עִצְמוֹ. אוּלַם הָאָדָם מְהַפֵּךְ אֶת כּוֹנֵן הַבְּרִיאָה, וּבְעֵינוֹ הַיְמָנִית רוֹאֵה רַק אֶת מַעֲלוֹת עִצְמוֹ, וּבְעֵינוֹ הַשְּׂמָאלִית - אֶת חֲסֵרוֹנוֹתָיו שֶׁל זוּלָתוֹ..."

'וְאַתָּה תִּצְוָה' - אֵיךְ לְהוֹכִיחַ, וְלִמֵּי לְהוֹכִיחַ עַל הַפְּסוּק (שמות כז, כ) וְאַתָּה תִּצְוָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אָמְרוּ: ג' בְּמִסּוּרָה: וְאַתָּה תִּצְוָה (כז, כ), וְאַתָּה הַקָּרֵב אֵלֶיךָ (כח, א), וְאַתָּה תִּדְבֹר

לְשֵׁים לְבוֹ לְדַקְדּוּק לְשׁוֹן הַפְּסוּק: "וְאַתָּה תִּצְוָה", קִדְּם כָּל 'וְאַתָּה', הַתְּבוּנָה נָא בְּנִבְכֵי עִצְמְךָ וְתַבְדֵּק אִם אֶתָּה שְׁלֵם בְּהִנְהַגְתְּךָ, וְרַק אַז 'תִּצְוָה' - רַק לְאַחַר מִכֵּן רְאוּי לָךְ לְהוֹכִיחַ לְאַחֲרִים.

וּמִסְפָּר בְּגִמְרָא (כ"ב ס, ב) מַעֲשֵׂה בְּרַבִּי יִנְאִי שְׁהִיָּה לוֹ בַּחֲצֵרוֹ אֵילָן הַנוּטָה לְרִשׁוֹת הָרַבִּים, וְהִזְיָה בְּקִרְבַת מְגוּרָיו אָדָם אֶחָד שְׂגַם הָאֵילָן שֶׁבַחֲצֵרוֹ נָטָה לְרִשׁוֹת הָרַבִּים, וְהַעוֹבְרִים וְהַשְּׂבִיבִים מַחוּ בּוֹ שְׂקִיץ אֶת הָעֲנַפִּים הַנוּטִים לְרַחוּב שְׂמִיזִיקִים לְגַמֵּל וְרוֹכְבוֹ.

בָּא אוֹתוֹ אָדָם לְדוֹן לְפָנֵי רַבִּי יִנְאִי, אָמַר לוֹ רַבִּי יִנְאִי: "לָךְ מֵאֵתִי הַיּוֹם, וּבוֹא לְמַחֲרָ", כִּי יָדַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ גַּם כֵּן אֵילָן כְּזֶה, וְרָצָה לְתַקֵּן אֶת עִצְמוֹ קִדְּם. וְאֲכַן בְּלִילָה שְׁלַח רַבִּי יִנְאִי לְקַצֵּץ אֶת עֲנַפֵּי אֵילָנוֹ.

לְמַחֲרָת בָּא אוֹתוֹ אָדָם לְפָנֵי רַבִּי יִנְאִי לְקַבֵּל אֶת פֶּסֶק הַדִּין, כְּאֲשֶׁר הָשִׁיב לוֹ רַבִּי יִנְאִי שְׁלִפֵי הַדִּין צְרִיךְ הוּא לְקַצֵּץ אֶת הָעֲנַפִּים הַמְזִיקִים, קִפֵּץ וְאָמַר: "הָרֵי גַם לְאֲדוּנֵי יֵשׁ אֵילָן כְּזֶה שְׁעֲנַפָּיו נוּטִים לְרִשׁוֹת הָרַבִּים", הָשִׁיב לוֹ רַבִּי יִנְאִי: "לָךְ אֵל חֲצָרֵי וְרֵאָה, אִם הָאֵילָן שְׁלֵי נִקְצֵץ - אֲזִי גַם אֶתָּה תִּקְצֵץ, וְאִם שְׁלֵי עֲדִין לֹא נִקְצֵץ - גַּם אֶתָּה אֵל תִּקְצֵץ".

וְאִמְרוּ בְּגִמְרָא (סו) הַטַּעַם שְׂרַבִּי יִנְאִי לֹא קִצֵּץ אֶת הָעֲנַפִּים עַד עֵתָה, מִפְּנֵי שְׁהִיָּה סְבוּר שְׁיֵשׁ נַחַת רוּחַ לְבָנֵי רִשׁוֹת הָרַבִּים הַיּוֹשְׁבִים בְּצַל עֲנַפָּיו, אֲבָל כַּעַת שְׁנוּדַע לוֹ שְׁבָנֵי רִשׁוֹת הָרַבִּים מְצַטְעָרִים מֵהֶם שְׁלַח וְקַצֵּץ. וּמִפְּנֵי מָה רַבִּי יִנְאִי לֹא הוֹרָה לוֹ תַּכְף שְׂקִיץ? - לְפִי שְׂאִמְרוּ הַחֲכָמִים עַל הַפְּסוּק (צפניה ב, א) "הַתְּקוּשׁוּ וְקוּשׁוּ" - שְׂקִדְּם יְקִשׁוּט אָדָם אֶת עִצְמוֹ מֵאוֹתוֹ עוֹן, וְאַחַר כֵּן יְקִשׁוּט אֶת הָאַחֲרִים.

סִפֵּר הַמַּגִּיד רַבִּי שְׁבַתָּאֵי יוֹדֵלְבִיץ וְצ"ל עַל אָדָם אֶחָד, שְׁבָא לְפָנֵי רַבִּי יִשְׂרָאֵל סִלְנִטֵּר, וְאָמַר לוֹ שְׂרָצוֹנוֹ עוֹ לְנִסְע לְגֵרְמָנְיָה כְּדִי לְחִזַּק שֵׁם אֶת עִם יִשְׂרָאֵל לְשִׁמְרַת תּוֹרָה וּמִצְוֹת.

פְּרִשְׁת זְכוּר

ומספר על מֶרֶן ה'חֶפֶץ חַיִּים', שֶׁפַּעַם אַחַת הִגִּיעַ לִפְנֵי רַב אֶחָד, וְהִתְאוּנֵן כִּי שְׁנַיִם רַבּוֹת מְטִיף לְבַנֵּי עֲדוֹתוֹ, וְשׁוֹם שְׁנׁוּי לֹא חָל בְּמַעֲשֵׂיהֶם.

“אֲסַפֵּר לָךְ מִשְׁל” - עֲנֵהוּ ה'חֶפֶץ חַיִּים" - “פַּעַם פְּרָצָה שְׁרָפָה בְּאַחַת מִפְּנוֹת הָעִיר הַגְּדוּלָּה, מִיָּד כְּשֶׁנִּדְעָ דְבַר הַשְׁרָפָה לְשׁוֹמֵר הָעִיר, הַחַל לְצַלְצֵל בְּעֵז בַּפַּעַמּוֹן הַהִתְרָאָה הַמֵּיחָד, וְהַכִּפָּאִים יֵצְאוּ דְחוּפִים לְכַבּוֹת אֶת הַשְׁרָפָה, עַד שֶׁכַּעֲבוּר מִסְפָּר שְׁעוֹת הַשְּׁתַּלְטוּת עַל הָאֵשׁ, כִּף שָׂזוּ כַּבְתָּה לְחִלוּטֵין.

בְּזִמְן שֶׁשׁוֹמֵר הָעִיר צִלְצַל בַּפַּעַמּוֹן, צָפָה בּוֹ כַּפְרֵי אֶחָד, וְאָמַר לְעַצְמוֹ בְּהִתְפַּעְלוּת: “רְאֵה מָה כָּחוּ שֶׁל פַּעַמּוֹן זֶה, תוֹךְ כְּדֵי שֶׁהוּא מְצַלְצֵל וְהַשְׁרָפָה נִכְבֵּית, אִין זֶה אֵלֹא פַּעַמּוֹן פְּלִאִי, אֶקְנֶה לִּי פַּעַמּוֹן כְּזֶה וְאֶנִּיחָהוּ בְּכַפֵּר לְמַקְרָה שֶׁל שְׁרָפָה”. וְאֶכֶן רַכַּשׁ הַכַּפְרֵי אֶת הַפַּעַמּוֹן וְהִבִּיאֹו לְכַפְרוֹ. וַיְהִי הַיּוֹם פְּרָצָה שְׁרָפָה בְּכַפֵּר, מִיָּד רָץ הַכַּפְרֵי אֶל הַפַּעַמּוֹן וְצִלְצַל בּוֹ בְּכָל עֵז, אוֹלָם שׁוֹם דְּבַר לֹא קָרָה וְהַשְׁרָפָה הַמְּשִׁיכָה לְהַשְׁתַּלְטֵל בְּאִין שְׁנׁוּי..."

שָׁב הַכַּפְרֵי לְעִיר בְּפַחֵי נַפֶּשׁ, וְהִתְלוּנֵן בְּפִנֵּי מוֹכַר הַפַּעַמּוֹנִים שֶׁהַפַּעַמּוֹן אוֹתוֹ מְכַר לוֹ אִינוֹ תִקְוֵן, וְהִרְאָהוּ שֶׁהַשְׁרָפָה הַמְּשִׁיכָה לְהַבְעִיר אֶת בְּתֵי הַכַּפֵּר עַל אֶף שֶׁהוּא צִלְצַל בַּפַּעַמּוֹן. “שׁוֹטָה שְׁבַעֲוֹלָם” גַּחַךְ הַמוֹכֵר “הַפַּעַמּוֹן נוֹעַד רַק לְהִתְרָאָה, אִין הוּא מְכַבֵּה שְׁרָפוֹת, שְׁרָפָה מְכַבֵּים רַק עַל יְדֵי סִילוּנֵי מַיִם וְדִלְיֵי עֶפֶר...".

סִיִּם ה'חֶפֶץ חַיִּים": “הִדְרָשׁוֹת וְהַטְּפוֹת שֶׁלָּךְ, וְדַאִי יֵשׁ לָהֶם עֶרְךָ, אוֹלָם הֵם רַק בְּבַחֲיִנַת הַפַּעַמּוֹן הַמְּתַרְיֵעַ מִן הַשְׁרָפָה, אִין לָהֶן כַּח לְכַבּוֹת אֶת הָאֵשׁ. הִדְרָךְ הַיְחִידָה לְכַבּוֹת אֶת תְּבַעֲרַת הַיֵּצֵר, הִיא עַל יְדֵי מַעֲשִׂים, עַל יְדֵי שְׁתַּתֵּן דְּגָמָה אִישִׁית, וְאֶנִּי עָרַב לָךְ שֶׁפֶּאֶשֶׁר יִרְאוּ בְּנֵי הָעִיר כְּמָה נְאִים דְּרַכִּי עוֹבֵד ה', הֵם כְּבוֹר יִמְשְׁכוּ אַחֲרָיִךְ בְּעַבּוֹתוֹת אֶהְבֶּה”.

דְּבָרִים אֵלוֹ מְעַלִּים בְּזַכְרוֹן אֶת אִמְרַתוֹ הַנּוֹדַעַת שֶׁל הָרַאזִ"ה קוֹק זצ"ל (שְׁמוֹנֵה קַבְצִים

אֶל כָּל חַכְמֵי לֵב (ל, כג). וּבְסֵפֶר 'פֶּרַח שׁוֹשָׁן' כָּתוּב כִּי רָמַז יֵשׁ בַּפְּסוּקֵי הַמְּסוֹרָה לְלַמְדָנוּ כִּיצַד יִתְקַבְּלוּ דְבָרֵי הַמוֹכִיחַ, הַנְרָמַז בְּיוֹאֶתְהָ תְצוּהָ:

א. 'וְאֶתְהָ הַקָּרֵב אֶלֶיךָ' - שְׁתַּהֲיֶה הַתּוֹכְחָה בְּלִשׁוֹן רֵכָה וּמְקַרְבַת, כְּדֵי שִׁיתְקַבְּלוּ הַדְּבָרִים עַל לֵב הַשׁוֹמְעִים, וְכִדְאָמְרוּ בְּגִמְרָא (שַׁבַּת לז, א): שְׁלֹשָׁה דְבָרִים צְרִיךְ אָדָם לֹמַר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עָרַב שְׁבַת עִם חֲשֻׁכָה, עֲשֵׂרְתָן? עַרְבָתָן? הַדְּלִיקוּ אֶת הַנֵּר! וְצְרִיךְ לְמִימְרִינְהוּ בְּנִיחוּתָא, כִּי הֵיכִי דְלִיקְבְּלִינְהוּ מִינֵיהָ.

וּמוֹבָא בְּשֵׁם רַבְנֵי מַהֲרַ"מ אֶלְשִׁיךְ ז"ל לְפָרֵשׁ "אֵל תּוֹכַח לֵץ פֶּן יִשְׁנֹאֲךָ" - הִינֵנו אֵל תּוֹכִיחַ אָדָם בְּאֶמְרָךְ לוֹ 'לֵץ אֶתְהָ, וְתִסְרְנוּ בְּדְבָרִים הַקְּשִׁים כְּגִידִים הַדּוֹקְרִים וְיוֹרְדִים חֲדָרֵי בְטָן, כִּי לֹא יִשְׁמַע דְּבָרֵי הַתּוֹכְחוֹת וְיוֹסֵף לְשֹׁנָא אוֹתְךָ. אֵלֹא "הוֹכַח לְחֶכֶם וַיֵּאֱהָבֵךְ" - כְּלוֹמַר אָמַר לוֹ: חֶכֶם שְׁכֵמוֹתְךָ אֵיךְ יַעֲשֶׂה כְּזֹאת וְכֹזֶאת? וְכִי כִף מִתְאִים לְאִישׁ רַם מַעֲלָה כְּמוֹתְךָ לְנַהֵג? וְכֹאֲשֶׁר יִשְׁמַע שְׁכַחוּ יוֹצֵא מִפִּיךָ - יֵאֱהָבֵךְ וְיִקְבַּל דְּבָרֵי מוֹסְרָךְ.

ב. 'וְאֶתְהָ תְּדַבֵּר אֵל כָּל חַכְמֵי לֵב' - שְׁתַּהֲיֶה הַתּוֹכְחָה נְאֻמְרַת לְחַכְמֵי לֵב, וְלֹא לְבַעֲלֵי לִיצְנוּת וְקִלֵּי הַדַּעַת, כִּי הֵם רַק יִפְגִּינוּ זְלוּזֵל בְּדְבָרֵי הַמוֹכִיחַ, וְיוֹזִילוּ אֶת עֶרְךָ דְּבָרֵיו. וְכִמְאָמַר הַחֶכֶם (מְשִׁלֵּי ט, ח): "אֵל תּוֹכַח לֵץ פֶּן יִשְׁנֹאֲךָ הוֹכַח לְחֶכֶם וַיֵּאֱהָבֵךְ", וְשִׁגוֹר בְּלִשׁוֹן רַבּוֹתֵינוּ (ע"פ מְסֵלַת יִשְׂרָאֵל פ"ה) 'לִיצְנוּת אַחַת דּוֹחָה מֵאַה תּוֹכְחוֹת'.

מַעֲשֵׂה שֵׁישׁ בּוֹ דְּגָמָה אִישִׁית - טוֹב מִמּוֹאָה תּוֹכְחוֹת

עוֹד מְעִיר הַרַב דְּסֶלֶר זצ"ל בְּסִפְרוֹ 'מְכַתֵּב מְאֻלְהוּ', כִּי עִם כָּל חֲשִׁיבוּתָהּ שֶׁל הַתּוֹכְחָה, פְּעָמִים עֲשִׂית מַעֲשֵׂה קָטָן שֵׁישׁ בּוֹ דְּגָמָה אִישִׁית, הֵרִי הוּא עֲדִיף וּמְבִיא תוֹעֵלַת יוֹתֵר מִהַמוֹן דְּרָשׁוֹת וְדְבָרֵי הַתְּעוֹרְרוֹת.

פְּרִשְׁת זְכוּר

ובְּכֵתִיב "יִסֵּר לֶעַן לֶקַח לוֹ קְלוֹן", וְכֵן מְצִינּוּ בִּירְמִיָּה שֶׁהִיא מִיִּסֵּר בְּנֵי דוֹרוֹ שֶׁהָיוּ לִיְצָנִים וְהָיוּ מְקַלְלִין אוֹתוֹ, הוּא שְׁאָמַר (ירמיה טו, י) "לֹא נִשְׁתִּי וְלֹא נָשׂוּ בִי כְּלֵה מְקַלְלֵנִי".

ובְּסֵפֶר 'תּוֹרַת יַעֲקֹב' (סימן קח) לְהִגָּאוֹן רַבִּי יַעֲקֹב חַיִּים סוֹפֵר שְׁלִיט"א, הֵבִיא דְבָרֵי הִגָּאוֹן רַבִּי שְׁלֵמָה בְּרֵאדָּן וְ"ל בְּסִפְרוֹ גִבְעַת שְׁאוֹל (סימן תקסט"ט) עַל פְּסוּק 'אֵל תּוֹכַח לֶעַן פֶּן יִשְׁנָאָךְ', שְׁלֵכְאוֹרָה צְרִיף בְּאוֹר לְמָה יִשְׁנָא אוֹתוֹ הֵלֶן עַל תּוֹכַחְתּוֹ, הֵלֵא דְבָרֵי הַמוֹכִיחַ לְשַׁחֵק בְּעֵינֵי הֵלֶן, וְשִׁנְאָה מֵה טִיבָה כָּאֵן?

וְכֵתִב לְבָאָר עַל פִּי דְבָרֵי הִגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ רַבִּי אֵיִיזִיק מְקוֹמְרָנָא וְצ"ל בְּסִפְרוֹ 'נוֹצֵר חֶסֶד' (אבות ה, ג): "מְקַבְּלִים אֲנַחְנוּ שְׁכָל מִי שְׁמוֹכִיחִים אוֹתוֹ וְאֵינוֹ מְקַבֵּל תּוֹכַחָה, אֲזִי הַמוֹכִיחַ מְקַבֵּל כָּל הַשְּׂכָר שֶׁהִיא עֲתִיד לְקַבֵּל שׁוֹמֵעַ הַתּוֹכַחָה אֵלּוֹ קַבֵּל אֶת הַתּוֹכַחָה". וְלִפִּי זֶה מוֹבִינַת שְׁנֵאֲתוֹ שֶׁל הֵלֶן לְמוֹכִיחַ אוֹתוֹ, כִּי הַמוֹכִיחַ נוֹטֵל אֶת זְכוּתוֹ, וְאֶפִּילוֹ אִם הוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִכֶּה, אִף עַל גַּב דְּאִיהוּ לֹא חֲזִי - וְדַאי מְזַלִּיה חֲזִי.

וְגִדּוּלָה מְזֵה כְּתִב הִגָּאוֹן רַבִּי אַבְרָהָם פְּלֶאגִי וְ"ל בְּסִפְרוֹ 'וְיִמְהַר אַבְרָהָם' (מערכת ת' אות כח): הַמוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם זוֹכָה שֶׁתִּשְׁרָה בּוֹ שְׁכִינָה, וְגַם זוֹכָה לְחֵן, וְאִם הַשׁוֹמֵעַ לֹא קַבֵּל תּוֹכַחְתּוֹ - אֲזִי זְכוּת שֶׁל זֶה נוֹטֵל זֶה, וְעוֹנוֹת שֶׁל זֶה נוֹטֵל זֶה (גורי האר"י). וְנִהוּ שְׁאָמַר הַכְּתוּב (ישעיהו ג, י) "אֲמָרוּ צְדִיק כִּי טוֹב כִּי פְּרִי מַעֲלָלֵיהֶם יֵאכְלוּ".

תּוֹכַחָה - מֵתוֹךְ עֵין טוֹבָה

כְּאָמַר לְעֵיל, הַפְּסוּק "וְאֵתָה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", נִדְרָשׁ בְּסִפְרֵי הַמוֹסֵר וְהַחֲסִידוֹת עַל

קוֹבֵץ ב' אוֹת צט): "הַצְּדִיקִים הִטְהוּרִים אֵינָם קוֹבְלִים עַל הַרְשָׁעָה - אֲלֵא מוֹסִיפִים צָדֵק, אֵינָם קוֹבְלִים עַל הַכְּפִירָה - אֲלֵא מוֹסִיפִים אֲמוּנָה, אֵינָם קוֹבְלִים עַל הַבְּעֵרוֹת - אֲלֵא מוֹסִיפִים חֻכְמָה".

"אֵל תּוֹכַח לֶעַן פֶּן יִשְׁנָאָךְ"

כְּתִב הַחֲסִיד רַבְּנוּ יוֹנָה וְ"ל בְּסִפְרוֹ 'שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה' (ש"ג אוֹת קצו): "הַדְּבָר גְּלוּי וְיָדוּעַ כִּי הַחוּטָא שׁוֹנָא מוֹסֵר, וְלֹא יִשְׁמַע לְקוֹל מוֹרְיוֹ, וְלִמְלַמְדָיו לֹא יִטֵּה אֶזְנוֹ - עַל זֶה נֶאֱמַר (משלי ט, ח) "אֵל תּוֹכַח לֶעַן פֶּן יִשְׁנָאָךְ", וְאֲמָרוּ (יבמות סה, ב): כְּשֵׁם שֶׁמְצַוָּה לומר דְּבַר הַנְּשַׁמְעַ כֶּה מְצַוָּה שֶׁלֹּא לומר דְּבַר שֶׁאֵינוֹ נִשְׁמָע, וְאֲמָרוּ (ביצה ל, א): מוֹטֵב שֶׁהָיוּ שׁוֹגְגִים וְאֵל יִהְיֶה מְזִידִים".

עוֹד שָׁם (אוֹת קעו): "וְיֵשׁ כֵּת שֶׁאֵינָה מְקַבֵּלַת תּוֹכַחָה, שְׁנֵאֲמַר (משלי ט, ח): "אֵל תּוֹכַח לֶעַן פֶּן יִשְׁנָאָךְ", וְנֶאֱמַר (שם פסוק ז): "יִסֵּר לֶעַן לֶקַח לוֹ קְלוֹן", וְנֶאֱמַר (שם יט, כה): "לֶעַן תִּפְּקֶה וּפְתִי יַעֲרֶם". וְהַגּוֹרֵם אֶל הַכֵּת הַזֹּאת לְבִלְתִּי שְׁמַע מוֹסֵר, מְפַנֵּי שֶׁהַמְּדָה הַמְּבִיאָה אֶל הֵלֶן הַזֶּה הִיא מֵדַת הַיּוֹת הָאֲדָם חֻכְם בְּעֵינָיו, וְכָל כֶּה מְשַׁלָּה בּוֹ הַמְּדָה הַזֹּאת עַד שֶׁיִּתְּלוּצֵץ לְדַעַת זוּלָתוֹ, וְהִיא הַמְּדָה שֶׁאֵין לָהּ תִּקְוָה, שְׁנֵאֲמַר (שם כו, יב): "רְאִיתָ אִישׁ חֻכְם בְּעֵינָיו תִּקְוָה לְכַסִּיל מִמֶּנּוּ".

וְכֵתִב רַבְּנוּ בְּחַיִּי וְ"ל בְּפִרוּשׁ הַתּוֹרָה (הַקְּדָמָה לְסֵפֶר שְׁמוֹת): הַתּוֹכַחַת הִיא עַל שְׁנֵי חֻלְקִים, הָאֶחָד מְחַיֵּב, וְהַשֵּׁנִי נִמְנָע, הַמְּחַיֵּב הוּא שְׁנֵצְטוּיִנוּ לְהוֹכִיחַ ג' כְּתוּת, וְהֵם חֻכְמִים פְּתָאִים נְעָרִים, הַנִּמְנָע הוּא שְׁנֵצְטוּיִנוּ שֶׁלֹּא לְהוֹכִיחַ ג' כְּתוּת כָּלֵל, וְהֵם לְצִים כְּסִילִים רְשָׁעִים, לְצִים - הוּא שְׁכְּתוּב "אֵל תּוֹכַח לֶעַן פֶּן יִשְׁנָאָךְ",

ב. וְהַקְּשָׁה הַגְּרִי"ח סוֹפֵר שְׁלִיט"א בְּסִפְרוֹ תּוֹרַת יַעֲקֹב (סימן קח) לְכַאוֹרָה אִיךָ הִיא יְרִמְיָה הַנְּבִיא מוֹכִיחַ לְלָצִים, וְעֵבֶר עַל הַנְּאָמַר בְּדְבָרֵי קַבְּלָה 'אֵל תּוֹכַח לֶעַן עֵין שָׁם. וְיֵשׁ לִישֵׁב בְּס"ד עַל פִּי מֵה שְׁנֵבִיא לְקַמּוֹן (עמ' רנג) מִדְּבָרֵי הַכְּתִב סוֹפֵר' שְׁכָל דִּינֵי תּוֹכַחָה, כְּגוֹן שֶׁאֵין לְהוֹכִיחַ אִם יִשְׁנָאוּהוּ וְיִקְלָלוּהוּ, אוֹ שֶׁאֵין צְרִיף לְחַזֵּר אַחַר הַחוּטָאִים לְהוֹכִיחֵם, נֶאֱמָרוּ כְּלָפִי הַיְחִיד, אוֹלָם גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל וּמְנַהֲיָיו תִּיבִים לְהוֹכִיחַ גַּם אִם יִבְּאוּ לָהֶם וְיִשְׁנָאוּ אוֹתָם, וְאִם כֵּן אִף יְרִמְיָהוּ נְבִיא יִשְׂרָאֵל נִכְלָל בְּזֶה, וּמִמִּילָא לֹא נֶאֱמַר כְּלָפִיו פְּטוּרָא דְּאֵל תּוֹכַח לֶעַן, וְדו"ק.

פְּרִשְׁת זְכוּר

שהוא ימסרם בעצמו. לתמיהת מקרביו הסביר כי יש לו טענות כנגד אותו אדם ומבקש להוכיחו, וְהָרִי אָמְרוּ חַז"ל (יבמות עח, ב) שְׂכַאֲשֹׁר פֶּקֶד הַקָּב"ה אֶת עֶוֹן שְׂאוֹל בְּהַרְיַגַת הַגְּבַעוֹנִים, הַזְכִּיר גַּם אֶת צְדָקָתוֹ שֶׁלֹּא נִסְפַּד כִּהְלָכָה, וּמִכָּאֵן יֵשׁ לְלַמֵּד שְׂכַאֲשֹׁר בָּאִים לְהוֹכִיחַ אֶת הַזּוֹלָת, יֵשׁ לְהַזְכִּיר מְעַלְתוֹ וּלְכַבְדּוֹ, עַל כֵּן הַקְּדִים רַבֵּי יִשְׂרָאֵל לִילֵף אֶל אוֹתוֹ אָדָם לְהִרְאוֹת לוֹ כְּבוֹד, וְאִזּוֹ יוּכַל לְהוֹכִיחוֹ.

כְּדַרְכוֹ שֶׁל רַבֵּי יִשְׂרָאֵל סַלְנֶטֶר, נִהַג גַּם הַגָּאוֹן רַבֵּי יִצְחָק הוּסְטֶנֶר זצ"ל, וְכַמְעַשָּׂה שְׁהֵי: בְּיוֹם מִן הַיָּמִים, שֶׁלַּח רַבֵּי יִצְחָק מִכְּתָב חֲרִיף לְאֶחָד מִתְּלַמִּידָיו, אוֹתוֹ בִּקֵּשׁ לְהוֹכִיחַ עַל שְׂהַחֲלִיט לְהַמְצִיא בְּיָמִים הַנּוֹרָאִים הַרְחֵק מִסְּבִיבָה תּוֹרֵנִית. אֶת תּוֹכְחָתוֹ בִּטָּא הִגִּיר "בְּמִשְׁפָּט חֲרִיף קָצֵר: "הִנְנִי בָּזָה לְמֵלֵא חוֹבְתִי וְלַהוֹדִיעַ כִּי אֵינְנִי סוֹלֵחַ לָךְ".

אוֹלָם רָאָה זֶה פְּלֵא, בְּעוֹד שֶׁבְּדֶרֶךְ כָּלֵל נוֹהֵג הָיָה הָרַב הוּסְטֶנֶר לְפַתַּח אֶת מִכְתָּבָיו אֶל אוֹתוֹ בְּחוֹר בַּתָּאֵר 'קִירִי' אוֹ 'חֲבִיבִי' וְכִיּוֹצֵא בָּזָה, הָרִי שְׂאֵת הַמִּכְתָּב הַזֶּה הוּא פֶּתַח בְּסֻדְרַת תְּאָרִים מְפִלְגִים: "כְּבוֹד הָרַב הַגָּאוֹן הַנִּעְלָה...". אֲלֵא כְּאֵמֹר, אֵף זֹאת מִכַּח דְּבָרֵי הַגְּמָרָא הַנ"ל: "בְּאֲשֹׁר מִשְׁפָּטוֹ שֶׁם פְּעָלוֹ" - בְּמָקוֹם שֶׁדְּנִים הָאָדָם שֶׁם מְזַכְרִין פֶּעַל צְדָקוֹתָיו.

תּוֹכְחָה מִתּוֹךְ אַהֲבָה אֲמִתִּית

סֵפֶר הַמְּשֻׁנָּה דְקַמְנִיץ הַגָּאוֹן הַצְּדִיק רַבֵּי מִשָּׁה אֶהֱרֵן שְׁטֶרֶן זצ"ל:

זְכוּרֵנִי שְׁפַעַם אָמַר לִי מוֹרֵי וְרַבֵּי הַגָּאוֹן הַצְּדִיק רַבֵּי אֶלְיָהוּ לּוֹפְיָאן זצ"ל, שֶׁבְּרַצוֹנוֹ לְלַכֵּת לְהַתְּפַלֵּל מִנְחָה בְּשִׁבְת בִּישִׁיבַת חֲבָרוֹן, וּבִקְשָׁנִי לְהַתְּלוֹת אֵלָיו. בְּדֶרֶךְ רָאִינוּ מְכֻנְיֹת נוֹסְעוֹת בְּכַבִּישֵׁי יְרוּשָׁלַיִם תּוֹךְ כְּדֵי רְמִיסַת קִדְשָׁת הַשְּׁבֵת, הַבֵּיט רַבֵּי אֶלְיָהוּ בְּעֶצֶב עֵמֶק בְּמַחְזָה הַנִּגְלָה לְעֵינָיו, וְאָמַר: "רַחֲמָנוּת עֲלֵיהֶם... אֵין מִי שֶׁיְלַמֵּד אוֹתָם כְּמָה חֲמוּרִים

עֲנִין הַתּוֹכְחָה, וּבְהַקְשֶׁר זֶה - מְבָאֵר הָאֲדָמוֹר רַבֵּי חֲנוּךְ הַעֲנִיף מְאֻלְכְּסֶנְדֶּר זצ"ל אֵף אֶת הַמְּשֻׁכּוֹ שֶׁל הַפְּסוּק כְּהוֹרָאָה לְכַנְנָה הַרְאוּיָה שֶׁל אֲמִירַת הַתּוֹכְחָה: "וַיִּקְחוּ אֵלָיךְ שִׁמֹן זַיִת וְךָ כֵתִית לְמֵאוֹר", וְכַתֵּב רַש"י "כֵּתִית לְמֵאוֹר - וְלֹא כֵתִית לְמִנְחוֹת", אוֹמֵר הָאֲדָמוֹר: כְּאֲשֶׁר אוֹמְרִים לְאָדָם דְּבָרֵי תּוֹכְחוֹת, וּמְבַקְשִׁים לְכַתֵּת וְלִשְׁבֵר לְבוֹ, יֵשׁ לְהַתְּכּוֹן 'לְמֵאוֹר' - לְהֵאִיר לְפָנָיו וְלְהוֹרוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ הַיְשָׁרָה, וְלֹא 'לְמִנְחוֹת' - אֲבָל לֹא לְהִנְחִיתוֹ וְלְהַשְׁפִּילוֹ.

וּבְסֵפֶר הַנִּפְלֵא 'אִישׁ לְרַעְהוּ' הַבֵּיא מִשֶּׁם הָאֲדָמוֹר רַבֵּי שְׁמֻחָה בּוֹנִים אֶתְרֵר מְגוּר בְּעַל 'לֵב שְׁמֻחָה', שְׁהֵי מְעוֹרֵר אֶת הַמְּחַנְכִים הַעוֹסְקִים בְּמִלְאֲכַת שְׁמִים, כִּי בְּטָרֵם יִגְשׁוּ לְהַטִּיף מוֹסֵר לְחֲנִיף, עֲלֵיהֶם לְרוֹמֵם בְּעֵינֵי עֶצְמָם אֶת מְעַמְדוֹ שֶׁל הַחֲנִיף, וְלֹא לְהַבִּיט כָּלֵל עַל מְגַרְעוֹתָיו, וְזֹאת כְּדֵי לְהַבְטִיחַ שֶׁהַתּוֹכְחָה תֵאֲמַר בְּדֶרֶךְ שֶׁל חֶבֶד וְהַשְׁקָפָה לְטוֹבָה.

וְאָמַר פַּעַם הָאֲדָמוֹר ה'לֵב שְׁמֻחָה': "מִי שְׁמַתְעִסֵּק בְּחֲנוּךְ נְעָרִים, בְּחוּרִים וְאַבְרָכִים, וּבְהַדְרָכָתָם לְתוֹרָה וְלִירְאָת שְׁמִים, עֲלִיו לְשִׁים אֶל לְבוֹ אֶת הַצּוּוִי "אֵל תְּבִיט אַחֲרֶיךָ" - אֵל תְּחַבּוֹן בְּמַעֲשָׂיו שֶׁל הַחֲנִיף בְּעֶבֶר, וּמִכַּח כֵּן תְּבִיט עֲלָיו בְּעֵינֵי רַעְהוּ, אֲלֵא עֲלֶיךָ לְהַבִּיט רַק אֶל עֶבֶר הַעֲתִיד, כִּיֵּצֵד אֶתְּהָ מִפִּיק מִמְּנוֹ אֶת הַמֵּיטֵב וְהַמִּירֵב, וּמִקֵּדָם אוֹתוֹ אֶל עֲתִיד מְזִהִיר וּמְבִטִיחַ.

וַיִּתְּכֵן שְׁנָה בְּאוֹר אָמְרוּ (בראשית כה, כח): "וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צִיד בְּפִיּוֹ", יִצְחָק הַחֲדִיר בְּלְבוֹ אַהֲבָה עֲצוּמָה לְעֵשָׂו, כְּדֵי שֶׁתְּהֵי הַתּוֹכְחָה שֶׁלוֹ כְּלִפְיּוֹ מִלֵּב מֵלֵא הַעֲרֵכָה וְחֶבֶד, וּבְכֶךָ יוּכַל לְהַשְׁפִּיעַ עֲלָיו וְלְהַשִּׁיבּוֹ לְדֶרֶךְ הַיְשָׁר.

לְהַקְדִּים דְּבָרֵי הַעֲרֵכָה לְאֲמִירַת הַתּוֹכְחָה

מִסֵּפֶר הַגָּאוֹן רַבֵּי יִצְחָק בְּלֵאָזֶר זצ"ל, שְׁפַעַם נִרְאָה רַבּוֹ רַבֵּי יִשְׂרָאֵל סַלְנֶטֶר, כְּשֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְמִסַּר סְכוּם כֶּסֶף לְאָדָם פְּלוֹנִי, וְלֹא אָבָה לְעֲשׂוֹת זֹאת עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, אֲלֵא עֲמַד עַל כָּף

פְּרִשְׁת זְכוּר

"דַּעוּ לָכֶם, שְׁלֹא בְזִרְיָקָת אַכְנִיִּים חֲלִילָה תִּמְנְעוּ חִלּוּל שַׁבָּת, רַק בְּדַאגָּה אֲמִתִּית הַבָּאָה מִתּוֹךְ אַהֲבָה לְאַחֵינוּ הַטּוֹעִים, תִּצְלִיחוּ לְקָרֵב רְחוּקִים, וּלְהָשִׁיב אֶת הַבְּנִיִּים הָאוֹבְדִים..."

"נְאֻמָּנִים פְּצַעֵי אוֹהֵב"

נִמְצְיָנוּ לְמַדִּים שְׂאִין אָדָם יָכוֹל לְהוֹכִיחַ אֶת הַזּוֹלָת, אֲלֵא אִם כֵּן הוּא רוֹחֵשׁ לוֹ אַהֲבָה אֲמִתִּית, וְלִכֵּן אֲמָרָה הַתּוֹרָה 'לֹא תִשָּׂא אֶת אַחִיךָ בְּלִבְכָד' וְרַק לְאַחַר מִכֵּן 'הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ' - שְׂכֵן אִם אוֹהֵב הוּא אֶת חֲבֵרוֹ, אִזּוֹ דַּעְתּוֹ נְתוּנָה עַל מַצְבּוֹ וְהוּא מְבַקֵּשׁ בְּאַמֶּת וּבְתַמִּים לְשַׁפְּרוֹ, וְכֵן אָמַר הַחֶכֶם מְפָל אָדָם (משלי כז, ו): "נְאֻמָּנִים פְּצַעֵי אוֹהֵב וְנִנְעָתוֹת נְשִׁיקוֹת שׁוֹנֵא", הַפְּצַעִים וְהַתּוֹכָחוֹת שֶׁל הָאוֹהֵב, מִתְקַבְּלִים עַל לֵב הַחוֹטֵא, כִּי הֵלֵא יוֹדֵעַ שְׂמֵאֲהֲבָה מְגַלָּה הוּא מְדַבֵּר עִמוֹ, וּרְצוֹנוֹ בְּאַמֶּת לְרְאוֹת אוֹתוֹ מְשַׁפֵּר אֶת מַעֲשָׂיו.

וּבִזְנֵה בְּאֵר בְּסִפּוֹר 'אַכְנִי אֶזְל' סְתִירַת דְּבָרֵי חֶכְמֵינוּ, שְׂבִמְקוֹם אֶחָד (יומא ט, ב) אָמְרוּ 'לֹא נִחְרַב בֵּית שְׁנֵי אֲלֵא בְּעוֹן שְׂנֵאת חֲנָם', וְאֵלּוּ בְּמִקּוֹם אַחֵר (שבת קיט, ב) אָמְרוּ: 'לֹא חֲרַבָּה יְרוּשָׁלַיִם אֲלֵא עַל שְׁלֹא הוֹכִיחוּ זֶה אֶת זֶה' - אֲלֵא שְׁשֵׁנֵי הַדְּבָרִים הִלְלוּ אֶחָד הֵם, כִּינֵן שְׁשֵׁרָרָה שְׂנֵאת חֲנָם בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לֹא יָכֹלוּ לְהוֹכִיחַ זֶה אֶת זֶה, הוֹאִיל וְחִסְרָה הֵיָה הַתְּנָאֵי הַעֲקָרִי בְּשִׁבִיל הַתּוֹכָחָה - הוּא תְּנָאֵי אַהֲבַת הַמוֹכִיחַ.

מִי הוּא שִׁידֵיו נְקִיּוֹת? - מַעֲשֵׂה בְּגִנְבַּת פְּקָח
פַּעַם אָמַר רַבִּי שְׂמִתָּה זִיסָל בְּרוּיָדָא וְצ"ל -
הַסְּבָא מְקַלָּם - לְמַשְׁגִּיחַ הַתְּלַמוּד תּוֹרָה:

"אִם בַּפַּעַם הִרְאֵנוּהָ כְּשִׁיטִּיפוּ דְּבָרֵי תּוֹכָחָה לְתַלְמִיד הַסְּרָבֵן לֹא יִצִּית, וְלְאַחַר מִכֵּן בַּפַּעַם הַשְּׁנֵיָה יִרְצוּ לוֹ דְּבָרֵי מוֹסֵר וְשׁוֹב יְסָרֵב - כַּמוֹכֵן שְׂבַפְּעַם הַשְּׁלִישִׁית יִגְעַר וְיִכְעַס כְּכֹר הָרֵב עַל הַתְּלַמִּיד שְׁלֹא שָׁנָה אֶת הַנְּהַגְתּוֹ. בְּרַם בְּאוֹתָהּ שְׂעָה עַל הָרֵב הַמוֹכִיחַ לְשֵׁאל אֶת

מַעֲשִׂיהֶם, אוֹלֵי נָשׁוּב לְיִשְׁיבָה... אֲנִי לֹא יָכוֹל לְרְאוֹת אַחֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נוֹסְעִים בְּשַׁבָּת". אָמַרְתִּי לְמוֹרֵי וְרַבִּי, מִכֵּינֵן שְׂעַבְרָנוּ כְּכֹר רַב הַדְּרָךְ, עֲדִיף לְמַהֵר לִילֵף לְיִשְׁיבַת חֲבֵרוֹן וְכֵךְ נִרְאָה פָחוֹת מְחַלְלֵי שַׁבָּת, הִנְהֵן רַבִּי אֵלֵיהוּ בְּרֵאשׁוֹ לְמַשְׁמַע דְּבָרֵי, תוֹךְ כְּדֵי אֲנַחָה שׁוֹבְרַת לֵב.

מִמֶּשׁ בְּאוֹתוֹ הַרְגַע, עֲצָרָה מְכוּנִית לְיָדְנוּ, הַנְּהַג הוֹצִיא אֶת רֵאשׁוֹ מִהַחֲלוֹן וְשֵׁאל בְּתַמִּימוֹת אֶת רַבֵּנוּ: "סְלִיחָה אֲדוֹנֵי, הֵיכֵן הַדְּרָךְ הַמוֹכִילָה מְכַאֵן לְרַחוּב יְפוֹ?", פָּרַץ רַבִּי אֵלֵיהוּ בְּבָכִי וְאָמַר לוֹ: "אֵיךְ אָמַר לְךָ דְּבָר שְׂאֲסוּר לְךָ לַעֲשׂוֹת, לְנוֹסַע בְּשַׁבָּת... מַצַּד שְׁנֵי אֵיךְ אֲנִי יָכוֹל שְׁלֹא לְמַלֵּא בְּקִשְׁתּוֹ שֶׁל יְהוּדִי", וְשׁוֹב פָּרַץ בְּבָכִי...

הָאִישׁ עֲצַר הַמְּכוּנִית, וְיִצָּא מִמֶּנָּה בְּהַתְּרַגְּשׁוֹת: "רַבִּי! מַעוֹלָם לֹא שְׂמַעְתִּי תּוֹכָחָה אֲמִתִּית הַבָּאָה מִמַּעֲמָקֵי הַלֵּב כִּפִּי שְׂשַׁמְעַתִּי מִמֶּךָ, גַּם אֲמִי שְׂתַחֲיָה שׁוֹמְרַת שַׁבָּת, וְצוּעֵקָת עֲלֵי שְׂאֲפָסִיק לְחַלֵּל שַׁבָּת, אַךְ מַעוֹלָם לֹא רְאִיתִיָה בּוֹכָה כֵךְ... אֲנִי רוֹאָה שְׂאֲתָה מִתְּפוֹן לְטוֹבְתִי, לִכֵּן הִנְנִי מְבַטֵּיחַ לְרַבִּי שְׂמַהִיּוֹם וְהִלָּאָה לֹא אֶסַע עוֹד בְּשַׁבָּת, שְׂמַר אֲצַלְךָ אֶת מִפְתָּחוֹת הַרְכָּב, וְאָבוֹא אֵלֶיךָ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת לְקַחַת הַמִּפְתָּחוֹת".

אָמַר לוֹ רַבִּי אֵלֵיהוּ: "אֲנִי רוֹאָה שְׂיֵשׁ לְךָ נְשִׁמָּה גְדוֹלָה, וְלִכֵּן אוֹמַר לְךָ שְׂגַם הַמִּפְתָּחוֹת הֵם מְקַצָּה, תְּנִיחַ אוֹתָם כְּאֵן בְּצַד וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת תִּקַּח אוֹתָם".

רַבִּי אֵלֵיהוּ הַתְּרַגֵּשׁ מְאֹד מִהַשְּׁנוּי הַפְּתָאוּמִי שְׂחַל בְּנַפְשׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ יְהוּדִי חֲלוּנִי, וְשָׁקַע עִמוֹ בְּשִׁיחָה אֲרַכָּה עַל דָּא וְעַל הָא, תוֹךְ שֶׁהוּא שׁוֹאֵל אוֹתוֹ לְשִׁלוּם אִמּוֹ וְשִׁלוּם מַשְׁפַּחְתּוֹ, וּמָה עֲבוּדְתוֹ בְּחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם, הַמִּפְגָּשׁ הַבְּלָתִי שְׂכִיחַ הַתְּאָרָךְ כְּשַׁעָה שְׁלֵמָה, וּמִשְׁף אֶת תְּשׁוּמַת לָבָם שֶׁל רַבִּים מִבְּחוּרֵי יִשְׁיבַת חֲבֵרוֹן, שְׂעַבְרוּ בְּמִקּוֹם בּוֹ עַמְדָנוּ בְּאוֹתָהּ שְׂעָה.

בְּגִמַר הַשִּׁיחָה בְּרַכּוֹ רַבִּי אֵלֵיהוּ לְשִׁלוּם, וּפְנָה וְאָמַר לְבְּחוּרֵי הַיִּשְׁיבָה שֶׁהַתְּגוּדָדוֹ סְבִיבוּ:

פְּרִשְׁת זְכוּר

פְּנֵה הַגָּנֹב אֶל הַמְּשֻׁנָה לְמֶלֶךְ, וְכַבְדּוֹ לְתַחֵב אֶת הַגֵּרְעִין בְּקַרְקַע. אוֹלָם הַמְּשֻׁנָה לְמֶלֶךְ סֹרֵב, וְאָמַר לְנוֹכְחֵים: "לֹא אֶסְתִּיר מִכֶּם כִּי בִהְיוֹתִי נֶעַר הָיִיתִי הוֹלֵךְ בְּשְׁלִיחוֹת אָבִי לְקִנְיֹת, וּמִדֵּי פַעַם אָמַרְתִּי לוֹ שֶׁהַדְּבָרִים עָלוּ יוֹתֵר מִכִּפִּי שְׁעָלוּ בְּאָמַת, וְהַעֲדָף לְקַחְתִּי לְעֶצְמִי. אֲמַנֵּם צְעִיר הָיִיתִי לְיָמִים, אֶף חוֹשְׁשָׁנִי שֶׁהַסְּגֻלָּה לֹא תִפְעַל, שֶׁהָרִי גָדִי אֵינֶן נְקִיּוֹת לְגַמְרִי".

פְּנֵה הַגָּנֹב לְשֵׁר הָאוֹצָר, וּבְקִשׁוֹ לְתַחֵב אֶת הַגֵּרְעִין בְּקַרְקַע, עֲנֵה הַשֵּׁר וְאָמַר: "אֲנִי מְמַנֶּה עַל הָאוֹצְרוֹת וְכָל חֲשֻׁבוֹנוֹת הַמַּמְלָכָה בְּיָדִי, וְשִׁגְיָאוֹת מִי יָבִין? יִתְכֵן וְטָעִיתִי בְּחֲשֻׁבוֹן וְחִיבְתִי אֶת אוֹצֵר הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא כִדְתִי".

פְּנֵה הַגָּנֹב לְמֶלֶךְ וְאָמַר: "מֶלְכִי הַנְּעֲרָץ, מְכַבֵּד אֶתְּךָ לְתַחֵב אֶת הַגֵּרְעִין בְּקַרְקַע", הַשִּׁיב הַמֶּלֶךְ: "עֲתָה נִזְכַּרְתִּי שֶׁבִּהְיוֹתִי יָלֵד קָטָן רָאִיתִי אֲצִל אָבִי הַמֶּלֶךְ מַחְרַזֵּת מַרְגְּלִיּוֹת יְקָרָה, חֲמִדְתִּי אוֹתָהּ וְנִטְלַתִּיהָ, לָכֵן גַּם גָּדִי אֵינֶן נְקִיּוֹת... יְבִיאוּ אֲדָם אַחֵר".

אִז טָפַח הַגָּנֹב עַל רֹאשׁוֹ, נָפַל לְרַגְלֵי הַמֶּלֶךְ וְאָמַר: "אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ, הִבֵּט נָא! שֵׁר הָאוֹצָר שֶׁל הַמַּמְלָכָה הוֹדָה כִּי גָדִיו אֵינֶן נְקִיּוֹת, הַמְּשֻׁנָה לְמֶלֶךְ סֹפֵר שֶׁגָּנֹב מֵאֲבִיו, וְכֵן אֶף אֶתְּךָ אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ, אִם כֵּן לְמָה זֶה תַּחְרֹץ אֶת מִשְׁפָּטִי לְמִיתָה עַל אֲשֶׁר גָּנַבְתִּי מִפְּאֵת הָעֲנִיּוֹת שֶׁלַחְצָה אוֹתִי, וְשִׁלַּחְתִּי אֶת גָּדִי לְמִלֵּא אֶת נַפְשִׁי הָרַעֲבָה?".

וַיְבוֹשׁ הַמֶּלֶךְ, וַיִּכְּזֵן כִּי עָשָׂה הַגָּנֹב כָּל זֹאת בְּחֻכְמָה, וַיִּחַן אוֹתוֹ וַיִּשְׁלַחְהוּ לְחַפְשִׁי.

הַהֲנַהֲגָה הָרְאוּיָה לְמוֹכֵיחַ

כָּתַב בְּסֵפֶר 'מִטָּה יוֹסֵף' (פְּרִשְׁת תְּצוּה): אָמַר מוֹרֵי וְרַבֵּי הַגָּאוֹן 'חֲתָם סוֹפֵר' זִיע"א, כִּי הָאִישׁ הַבָּא לְהוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ, וְרוֹצֵה שֶׁיִּכְנָסוּ דְבָרֵי תוֹכַחְתּוֹ אֶל לְבוֹ וַיִּקְבְּלֵם - צָרִיף לְהַזְהִיר בְּשִׁלְשָׁה דְרָכִים מוֹעִילִים:

עֶצְמוּ: לְמָה זֶה יִכְעַס עַל הַתְּלִמִּיד, הָאֵם גַּם הוּא בְּעֶצְמוֹ הִצְלִיחַ כְּכֹר בְּפַעְמִים וְשִׁלַּשׁ לְתַנְּךָ אֶת חֲסְרוֹנוֹתֶיךָ הַזְּקוּקִים לְתַקּוֹן? אֲדַרְבֵּה, יַעֲיִן נָא וַיִּרְאֵה...".

לְמַדְנוּ מִכָּאֵן מְסֹר חָשׁוּב: כְּאֲשֶׁר הָאָדָם מוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ עַל נִגְעָיו, צָרִיף לְבַדֵּק בְּעֶצְמוֹ אִם אֵינוֹ נִגּוּעַ בְּאוֹתוֹ הַנִּגְעָה, לְמַעַן תִּהְיֶה הַתוֹכַחָה מִתּוֹךְ אַהֲבָה וְעֲנוּהָ, וְהַפְּרַת מְקוֹמוֹ שֶׁל הַמוֹכִיחַ, וְלֹא מִתּוֹךְ הַתְּנַשְׁאוֹת וְהַחֲשָׁבָה עֶצְמִית.

רַבְּנּוּ יוֹסֵף חִיִּים זִיע"א בְּדַרְשׁוֹת 'בֵּן אִישׁ חִי' (פְּרִשְׁת קְדוּשִׁים), מְמַחֵשׁ זֹאת עַל יָדֵי מַעֲשֵׂה:

מַעֲשֵׂה בְּגִנְבַת מְפָרְסֵם, שְׁנֵתֶפֶס עַל יָדֵי הַמְּלַכּוֹת. הוּא הוֹבֵא לְמִשְׁפָּט בְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ, וְלֹאֲחֵר דִּיּוֹן קֶצֶר, גָּזַר עָלָיו הַמֶּלֶךְ עֲנֹשׁ מוֹת בַּתְּלִיָּה עַל הָעֵץ.

לְאַחֵר הַקְּרֵאת גָּזַר הַדִּין, פְּנֵה הַגָּנֹב לְמֶלֶךְ וְאָמַר לוֹ: "הֲרִינִי מְקַבֵּל עַל עֶצְמִי אֶת פֶּסֶק דֵּינוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, אֶף יוֹדַע אֲנִי חֻכְמָה אַחַת נִפְלְאָה שְׂאִישׁ זוֹלָתִי אֵינוֹ יוֹדַעָה, וְאִם אָמוֹת - תַּמוֹת עֲמִי חֻכְמָתִי, עַל כֵּן מִבְּקֵשׁ אֲנִי לְלַמְּדָה לְמֶלֶךְ כִּדִּי שֶׁתִּשְׂאֵר הַחֻכְמָה בְּעוֹלָם וְלֹא תֵאבֹד".

לְשֵׁאלַת הַמֶּלֶךְ מֵהִי אוֹתָהּ חֻכְמָה, הַשִּׁיב הַגָּנֹב: "יֹדַע אֲנִי כִּי צַד לְשִׁתֵּל גֵּרְעִין בְּקַרְקַע לְאַחֵר הַכְּנָה מְסִימָת, וְכַעֲבֹר חֲצִי שְׁעָה יִגְדֵל מִמֶּנּוּ אֵילָן לְתַפְאֵרַת שְׂיִשָּׂא פְרוֹת לְמַכְבִּיר". הַתְּפִלָּאוֹ הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו וַיִּצְאוּ עִם הַגָּנֹב אֶל הַבְּסֻתָן לְבַחֵן הַיֵּאֱמָנוֹ דְּבָרָיו. הַגָּנֹב בִּקֵּשׁ גֵּרְעִינֵי תְּפוּחַ וְסַמְמָנִים מְסִימִים שֶׁנִּקְבַּב בְּשִׁמְם, לְאַחֵר שְׁעָשָׂה מֵהַשְּׁעָשָׂה, הוֹדִיעַ לְכָל הַנוֹכְחִים: "כַּעֲת הַגֵּרְעִינִים מוֹכְנִים לְזִרְעָה, וַיֵּשׁ לְשִׁמְם בְּקַרְקַע, וּבְתוֹךְ חֲצִי שְׁעָה יִצְמַח כָּאֵן עֵץ עֵבֶת, אֶף תִּנְאִי אֶחָד צָרִיף כִּדִּי שֶׁהִקְסֵם יִתְקַיֵּם - הָאָדָם אֲשֶׁר יִתְחַב אֶת הַגֵּרְעִין בְּקַרְקַע, יִהְיֶה יָדָיו נְקִיּוֹת מִכָּל גָּנְבָה וְגוֹל. אֲנִי אֵינִי יָכוֹל לְשִׁתְּלוֹ כִּי הָרִי גָנַבְתִּי בְּחַיִּי, אֲבָל בְּטוּחַ אֲנִי שְׁבִינִיכֶם אֲנָשִׁים נְכַבְּדִים וְרַמֵּי דָרַג יִמְצָא אֶחָד שְׁכֻזָּה...".

פְּרִשְׁת זְכוּר

תּוֹכַחַה בְּלִשׁוֹן נְעִימָה וּבְדַרְכֵי נְעִם

על פסוק (משלי יב, יח) יש בוטָה פְּמִדְקוֹת חֶרֶב וּלְשׁוֹן חֲכָמִים מְרַפָּא, פֶּרֶשׁ הַגֵּר"א פִּי יֵשׁ שְׁנֵי מִיָּנִי מוֹכִיחִים, הָאֶחָד, מוֹכִיחַ הַדּוֹקֵר וּפּוֹצֵעַ בְּחֶרֶב לְשׁוֹנוֹ, מוֹכִיחַ אֶת חֶבְרוֹ וּמְבַזֵּה וּמְשַׁפִּיל אוֹתוֹ - מוֹכִיחַ זֶה אֵין דְּבָרָיו נִשְׁמָעִים, אֲדַרְבֵּה הָרִי הֵם 'פְּמִדְקוֹת חֶרֶב' - פּוֹצְעִים אֶת לְבוֹ שֶׁל הַשׁוֹמֵעַ וְאֵינֶם מְבִיאִים כָּל תּוֹעֵלֶת, אוֹלָם הַמוֹכִיחַ הַנֶּרְצָה, עָלָיו נֶאֱמַר 'לְשׁוֹן חֲכָמִים מְרַפָּא', הָרִי הוּא מוֹכִיחַ בְּדַרְכֵי נְעִם וּמְחַפֵּשׁ תְּמִיד הַיֶּאֱרָךְ לְרַפְּאוֹת לְכַבוֹת נִשְׁפָּרִים, לְקִדְּם אֶת שׁוֹמְעֵי הַתּוֹכַחַה וְלַהֲעֵלוֹתָם בְּדַרְגָּתָם הַרוּחָנִית בְּרַב אֲהָבָה.

וְרַבֵּי יְהוּדָה הֶחְסִיד בְּסִפְרֵי חֲסִידִים' (סימן ה) לְמַד זֹאת מִלְּשׁוֹן הַפְּסוּק (ויקרא יט, יז): "הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא" כְּלוֹמַר: "שְׁלֹא יוֹכִיחַ אִישׁ אֶת חֶבְרוֹ בְּזַעַף וּבְהִלְבֵּנֵת פָּנִים, אֶלֶּא בְּנִחַת וּבְסִתְרַת תְּחִלָּה, כְּדֵי שְׁלֹא יַעֲזוּ פָּנָיו וְיִקְשֶׁה עֲרָפוֹ וְיוֹסִיף עַל חֲטָאוֹתָיו פֶּשַׁע. שְׂכֵן אָמְרוּ (תו"כ קדושים פ"ב), יְכוֹל יִהְיֶה מוֹכִיחוֹ וּפְנֵיו מִשְׁתַּנּוֹת, תְּלַמּוּד לּוֹמַר 'וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא'."

וּבִיּוֹתֵר הַזֵּהִיר עַל כֶּף הַמְּאִירִי (סוטה מז, א): "לְעוֹלָם לֹא יִהְיֶה הַמוֹכִיחַ כּוֹעֵס בְּתוֹכְחוֹתָיו כֹּל כֶּף עַד שִׁיֵּהָא דוֹחָה אֶת הַנוֹכַח מִלְּפָנָיו מִכָּל וְכָל, שְׂכָל שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כֵּן גּוֹרֵם לוֹ שִׁיטְרָד וְיִצֵּא לְתַרְבוֹת רָעָה, וְלֹא סוֹף דְּבַר הָאֵב אוֹ הֶרֶב בְּקִטְוֵן שְׂדַעְתּוֹ קָלָה, וּכְשֶׁהָאֵב אוֹ הֶרֶב דוֹחָהּ מִכָּל וְכָל יִבְרַח וְיֵאבֵד אֶת עַצְמוֹ... אֶלֶּא אִף הַחֲכָם אוֹ הַמְּנַהֵיג לְכָל אָדָם."

הַפְּסֵד נוֹסֵף גּוֹרֵם הַמְּחַנֵּף הַמוֹכִיחַ אֶת תְּלַמִּידוֹ בְּכַעַס - כְּפִי שְׂמִלְמַדְנוּ ה'חֲזוֹן אִישׁ' בְּסִפְרוֹ 'אֲמוּנָה וּבִטְחוֹן' (פ"ד עמ' נז) - "וְכֹאֲשֶׁר מְסַר הַמְּחַנֵּף אֶת תְּלַמִּידוֹ בְּבִטּוּי גַם וְזַעֲקַת רָגְזוֹ עַל הַעוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה, מִתְעַרֵּב כְּאִן רַע וְטוֹב. גַּם אִם יֵשׁ כְּאִן תּוֹעֵלֶת תּוֹכַחַה, וְהַחֲנִיף מִתְעוֹרֵר עַל חֲטָאוֹ וְגוֹמֵר בְּלִבּוֹ שְׁלֹא לְשַׁנּוֹת

א. הַמוֹכִיחַ צָרִיף לְהִיּוֹת אוֹהֵבוֹ שֶׁל הַנּוֹצֵף לְתוֹכַחָה, לְמַעַן יוֹכֵל לּוֹמַר לוֹ: "אֲחִי אֲהוּבִי, אֲהָבָה רַבָּה אֲהַבְתִּיךָ, עַל כֵּן צַר לִי מְאֹד שֶׁשְׂמַעְתִּי עָלֶיךָ דְּבָרִים לֹא טוֹבִים אֲשֶׁר הִדְאִיבוּ לְבִי, סוֹר נָא אֲחִי מִדְּרַכְךָ, וְהִנָּחֵם עַל הַרְעָה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ."

ב. צָרִיף הוּא בְּאוֹתוֹ מַעֲמֵד לְשִׁבְחוֹ וְלַהֲגִדִּיל מַעֲלָתוֹ בְּעֵינָיו עַצְמוֹ, לְכֵן יוֹסִיף וְיֵאמַר לוֹ: "מִשְׁתוֹמֵם אֲנִי עָלֶיךָ אֲחִי, מֵאִזּוּ בֵּין חֲכָמֵי לֵב נִחְשַׁבְתָּ בְּעֵינָי, וְעַתָּה שְׂמַעְתִּי עָלֶיךָ שֶׁהִלַּכְתָּ בְּדַרְךְ אֲוִילִים, הִיֵּאוֹת לְחַכְּם לֵב לִילֵךְ בְּדַרְךְ כַּזֶּה?"

ג. מַה טוֹב אִם הַמוֹכִיחַ מְטַעֵם דְּבָרָי תּוֹכַחְתוֹ בְּמֵאֶרֶץ נְעִים מִן הַמְּקַרָּא, מִגְּמַרָּא אוֹ מִמְדַּרְשׁ בְּטוֹב טַעַם וְרִיחַ, אִזּוּ יִשָּׂה אֶזֶן לְדְבָרָיו הַנֶּאֱמָרִים בְּאֲהָבָה בְּחֲכָמָה וּבְטַעַם.

אֲמָנָם אִם שְׁלֵשׁ אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה, יִצְאוּ דְבָרָיו חֲנָם לֹא יוֹעִיל, כִּי אִם יְדַבֵּר אֵלָיו בְּחֶרְוֵנוֹ וְיִקְרָא אוֹתוֹ רָשָׁע אוֹ כְּסִיל, יִקְוֶן בְּתוֹכְחוֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע לוֹ, כִּי לְמַתְכַּבֵּד בְּקִלוֹנוֹ יִחְשַׁבְהוּ, וְכִי מִשְׁנֵאתוֹ אוֹתוֹ הוֹכִיחְהוּ.

וּבְזֶה בְּאֵר ה'חֲתַם סוֹפֵר' אֶת חֶבְרוֹ פְּסוּקֵי הַמְּסוּרָה בְּפִרְשְׁתָּנוּ: וְאֵתָה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (שמות כז, כ); וְאֵתָה הַקָּרֵב אֵלֶיךָ (כח, א); וְאֵתָה תְּדַבֵּר אֶל כָּל חֲכָמֵי לֵב (כח, ג); וְאֵתָה קַח לָךְ (ל, כג).

רְצוֹנוֹ לּוֹמַר, אִם רוֹצֵה אֵתָה לְצוּוֹת עַל חֲבֵרְךָ וְלַהֲוִיחְהוּ, אֵיֶעֱצֵף הַיֶּאֱרָךְ תַּעֲשֶׂה וְתַצְלִיחַ בְּדַרְכֶיךָ: א. וְאֵתָה הַקָּרֵב אֵלֶיךָ אֶת אֲהָרָן אֲחִיךָ - דְּבַר עֲמוֹ מִתּוֹךְ אֲהָבָה כְּאֵת, ב. וְאֵתָה תְּדַבֵּר אֶל כָּל חֲכָמֵי לֵב - שִׁבְחוֹ וְאָמַר לוֹ כְּמָה חֲכָם לֵב הוּא בְּעֵינֶיךָ, וְלֹא יָאֵה לוֹ הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה, ג. וְאֵתָה קַח לָךְ בְּשָׂמִים רֵאשׁוֹ - עֲשֶׂה מְטַעֲמִים לְדְבָרֶיךָ כְּבְשָׂמִים רֵאשׁוֹ.

וְהִיָּה אִם תַּעֲשֶׂה כָּל אֵלֶּה, יִכְנָסוּ דְבָרֶיךָ לְחֲדָרֵי לְבוֹ, וְאִזּוּ יִשְׁכִּיל.

פְּרִשְׁת זְכוּר

וכֹּזוּ, וּדְבַרְיוֹ שֵׁיִצְאוּ מִן הַלֵּב נִתְקַבְּלוּ עַל לֵב הַשּׁוֹמְעִים וּפְעָלוּ אֶת פְּעֻלַּתֵם הַבְּרוּכָה.

וְכֵן מְסַפֵּר עַל הַצַּדִּיק הַנּוֹסֵתֵר רַבִּי יוֹסֵף דִּין זצ"ל, שֶׁבְּחֻמְהָ רַבָּה קָיָם מְצֻנָּה זוֹ שֶׁל תּוֹכְחָה, הוּא יָדַע אִימְתִי יֵשׁ לְהָרִים קוֹל וּצְוֹחָה וּלְעוֹרֵר עַל הַשְּׂגִיאוֹת, וּמְתִי רְצוּי לְהוֹכִיחַ בְּחֻשָׁאֵי וּבְנֵעֵם שִׁיחַ. סֵפֶר אֶחָד מִתְּלִמֵּידָיו: "מֵאֲזוּ וּמֵעוֹלָם חִבְּבִתִּי אֶת שִׁיטְתוֹ וְדַרְךְ עֲבוּדָתוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵף דִּין, אֵךְ מֵה שֶׁעָלָה עַל כָּלֵם הִיָּה אִפְּן הַנְּהַגְתּוֹ בְּתוֹכְחָה לִיְדִידָיו. תּוֹכְחָתוֹ בָּאָה מִכָּל הַלֵּב, וּבִשְׂעֵת צָרָךְ יָדַע לְהִרְעִים בְּקוֹלוֹ וּלְצוֹחַ עַל הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר נִעְשָׂה, כְּשֶׁסִּיִּם אֶת תּוֹכְחָתוֹ הַמְּגַלָּה - חֲזוֹר לְדַבֵּר בְּאֵהָבָה וְאַחֲרָיָה כְּהַרְגֵלוֹ מִיָּמִים יְמִימָה, כְּאֵלוֹ לֹא קָרָה דְּבָר". (עוֹד יוֹסֵף ח').

כְּחָה שֶׁל 'תּוֹכְחָה' לְבֵבִית

מַעֲשֵׂה בְּכֵהֵן אֶחָד, נִצּוֹל שׁוֹאָה, שֶׁיִּצַּר הַפְּרוֹת עִם הַצַּדִּיק הַיְרוּשְׁלָמִי רַבִּי אַרְיֵה לִוִּין זצ"ל, וּכְשֶׁהָיָה מְבַקֵּר בִּירוּשָׁלַיִם, נִהַג לְסוּר לְבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי אַרְיֵה וּלְפָרֵס בְּשִׁלּוּמוֹ.

פַּעַם פָּגַשׁ בּוֹ רַבִּי אַרְיֵה, כְּשֶׁהוּא מֵהַלֵּךְ בְּרַחֲוֵב. הִצִּיג הָאִישׁ אֶת בְּנֵוֹ בְּפָנָי רַבִּי אַרְיֵה: "הִכֵּר נָא אֶת בְּנֵי אֲשֶׁר חָגַג לֹא מִכְּבָר אֶת הַיּוֹתוֹ לְיָבֵר מְצוּהָ".

לְחַץ רַבִּי אַרְיֵה אֶת יָדוֹ שֶׁל הַנַּעַר וְאָמַר לוֹ בְּהִתְרַגְּשׁוֹת: "הַיּוֹדֵעַ אֶתְּהָ לְהַעֲרִיף עַד כְּמָה עֲתִיר זְכוּיֹת אֶתְּהָ, הַנֶּךְ כֵּהֵן, הָאֱלֻקִּים זָכָה אוֹתָךְ בְּמְצוּהָ שֶׁתֵּהָא רְשָׁאֵי לְהִיּוֹת שְׁלִיחוֹ וּלְכַרֵּךְ מְדֵי יוֹם בְּיוֹמוֹ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּבִרְכַּת כֹּהֲנִים. הַיְכוֹל אֶתְּהָ לְשַׁעַר לְעֲצָמָךְ אִיזוֹ זְכוּיֹת הַתְּגַלְגְּלָה לְיָדְךָ? לְכַרֵּךְ מְדֵי יוֹם אֶת יִשְׂרָאֵל בְּאֵהָבָה? הוּי, כְּמָה שֶׁאֲנִי מְקַנָּא בְּךָ, הַלּוֹאֵי וְאֲנִי הִיִּיתִי יְכוֹל לְעֲשׂוֹת זֹאת, אֵךְ מֵה אֶעֱשֶׂה וְאֲנִי 'יִשְׂרָאֵל' פְּשׁוּט, וְאֲנִי זָכָאֵי לְכָךְ, כִּי לְזֹאת זָכָאֵים רַק הַכֹּהֲנִים...".

לְיָמִים פָּגַשׁ אוֹתוֹ אָב כֵּהֵן, אֶת בְּנֵוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הַיְרוּשְׁלָמִי, רַבִּי שְׁמֻחָה שְׁלֵמָה לִוִּין,

בְּחֻטָּא זֶה, יֵשׁ כָּאֵן עֲגִינָן רַע שֶׁהַחֲנִיף מִתְּרַגֵּל בְּגִסּוֹת וּבְקַפְדָּנוֹת, אוֹתָהּ מְקַבֵּל מְרַבּוֹ כְּשִׁרְוֹאָהּ מִשְׁמַשׁ בְּמִדּוֹת מְגֻנּוֹת אֵלוֹ בִּשְׂעֵת תּוֹכְחָתוֹ, וְהַתְּלִמִּיד וְהַגְּדוֹל שְׁמוּשָׁה יוֹתֵר מִלְּמוּדָהּ, וְהַתְּלִמִּיד מִחֻקָּה תְּמִיד אֶת רַבּוֹתָיו, וְעַל הֶרֶב גַּם הַתּוֹכְחָה לְקוּיָהּ כְּשֶׁמִּתְּלִיָּה עִמָּה מִמִּדּוֹת הֵלֵא טוֹבוֹת".

תּוֹכְחָתֵם שֶׁל גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל

לְאוֹר דְּבָרֵי הַגְּאוּנִים הַנִּזְכָּרִים, לְמִדִּים אָנוּ עוֹד כְּמָה צָרִיךְ הַמוֹכִיחַ לִיְזַהֵר בְּאִפְּן הַתּוֹכְחָה, שֶׁלֹּא יִלְכִּין פְּנֵי חֲבָרוֹ וְלֹא יְדַבֵּר אֵלָיו קְשׁוֹת בְּאִפְּן שֶׁיָּבֵא לִיְדֵי מַחֲלַקַּת וּקְטֻטָּה וְשִׁנְאָה וְתַחֲרוּת, אֲלֵא 'לְשׁוֹן רַבָּה תִּשְׁבֵּר גְּרָם', וְהַזְּכָרֵנוּ דְּבָרֵי הַמְּפָרְשִׁים שֶׁפָּרְשׁוּ (מִשְׁלֵי ט, ח): "אֵל תּוֹכַח לֵץ פֶּן יִשְׁנֹאֲךָ הוֹכַח לְחֻכְם וַיֵּאֱהָבְךָ" - כְּשֶׁאֶתְּהָ בָּא לְהוֹכִיחַ אָדָם חוֹטָא, אֵל תִּנְקֻט נִגְדוֹ לְשׁוֹן חֲרִיפָה וּבוֹטָה שֶׁהוּא לֵץ וּבַעַל עֲבָרָה, כִּיִּין שְׁמִיד יִשְׁנֹאֲךָ וְלֹא יִקְבֵּל אֶת הַתּוֹכְחָה מִפִּידָךְ, אֲלֵא 'הוֹכַח לְחֻכְם וַיֵּאֱהָבְךָ', אָמַר לוֹ שֶׁהוּא חֻכְם וְאָדָם נִכְבָּד בְּעַמְּיוֹ וְלֹא נֵאָה לְאָדָם מִיְחַס שְׁכִמּוֹתוֹ לְעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים כְּאֵלוֹ.

הַעֵיד הַמְּשַׁגִּיחַ רַבִּי אֱלִיהוּ לִוִּין זצ"ל עַל עֲצָמוֹ, שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא יִסֵּר אֶת בְּנָיו אוֹ תְּלִמִּידָיו בְּעַת שֶׁרָאָה בְּקִלְקֻלָּתָם, כִּי חֲשָׁשׁ שְׁאוּלֵי יוֹכִיחֵם מִתּוֹךְ כְּעֵסוֹ, אֲלֵא חֻפָּה עַד שֶׁהָיָה בְּטוֹחַ כִּי אֵינן בְּלָבוֹ שׁוֹם כְּעֵס וְרָגַז עַל הַחוֹטָא וְרַק אֲזוֹ הוֹכִיחַ אוֹתוֹ.

פַּעַם אַחַת, עָשָׂה אֶחָד מִלְּדָוֵי מַעֲשֵׂה בְּלִתֵּי רְאוּי, חֻפָּה רַבִּי אֱלִיהוּ לִוִּין זצ"ל שְׁבוּעִים יָמִים עַד שֶׁהִרְגִישׁ בְּעֲצָמוֹ שֶׁלֹּא נִשְׁאָר בּוֹ אִפְּלוֹ שְׁמֵץ כְּעֵס, וְרַק אֲזוֹ יִסְרוֹ וְהוֹכִיחוֹ.

וּמְסַפֵּר עַל הַגְּאוּן הַמְּקַבֵּל רַבִּי מְרַדְּכֵי שְׁרַעֲבֵי זצ"ל, שֶׁכְּבוֹאוֹ לְהוֹכִיחַ אֶת הַבָּאִים בְּמַחֲצָתוֹ עַל מַחְדָּלֵיהֶם, דְּבַרְיוֹ הַשְּׁנוּנִים נִאֲמָרוּ בְּזִהִירוֹת וּבִשְׁמִירָה עַל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת, בְּכַנּוּתוֹ אוֹתָם בְּתַאֲרִים נִכְבָּדִים שֶׁל רַבָּנִים וְאֲנָשֵׁי מַעֲלָה, אֲשֶׁר לֹא נֵאָה וְלֹא יָאָה לָהֶם הַתְּנַהֲגוֹת כְּזוֹ

פְּרִשְׁת זְכוֹר

הַיְהוּדִי, שְׁקִנָּה לְקַבֵּל אֶת בְּרַכַּת הַצַּדִּיק וְלִמְעַנָּה עֲשֵׂה אֶת הַדְרָךְ הָאֲרָפָה מְחִיפָה עַד יְהוּד, עֲמַד נִרְעָשׁ וְנִפְחָד לְשִׁמְעַ דְּבָרָיו הַשְּׁנוּנִים שֶׁל הָרַב שֶׁפָּלְחוּ פִּחְץ אֶת כְּלִיּוֹתָיו, לְזֹאת לֹא פָּלַל, מְחַמַּת הַבוּשָׁה שֶׁנִּגְלָה קִלּוֹנוֹ נָפַל מִתְעַלְף עַל הַרְצָפָה.

כְּשֶׁשָּׁבָה רוּחוֹ אֵלָיו, נִכְנַס בְּהִכְנָעָה אֶל הָרַב, קָבַל עָלָיו מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל הַתְּשׁוּבָה. הוּא מֵרַר בְּבָכֵי מֵר, וּבִקֵּשׁ מֵהָרַב שֶׁיִּדְרִיכּוּ וַיִּסְרוּ בְּשִׁבְטֵי הַמוֹסֵר לְמַעַן יִדַּע אֶת הַדְרָךְ אֲשֶׁר יֵלֶךְ בָּהּ, כִּדִּי שְׁלֹא יִכָּשֵׁל חֲלִילָה שׁוֹב. אַכֵּן הַצַּדִּיק בָּרַב רַחֲמָיו הוֹרָה לוֹ אֶת דְּרָךְ הַתְּשׁוּבָה בְּהִתְאַם לְכַחוֹתָיו וּלְדַרְגָּתוֹ וְאַחַר שֶׁלְּחוּ לְבֵיתוֹ.

בְּלֵב נִכְנָע מֵלֵא הַיְהוּדִי אַחַר הוֹרָאוֹתָיו שֶׁל הָרַב, וַיֵּרָא זֶה פְּלֵא - בְּאוֹתָם הַיָּמִים בְּהֵם הַחַל בְּתַקוּן עֲוֹנוֹתָיו, פָּתְחוּ פִּתְחוֹ וְסִיּוּטָיו וְהוֹקֵל לוֹ מִמְּכֹאבָיו, וּבְמִשְׁךְ הַזְּמַן שָׁב וַיִּרְפָּא לוֹ.

גְּדֵר מִצְוֹת 'הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ'

נִתְבוֹנֵן מְעַט בְּסִיעֵתָא דְשִׁמְיָא בְּגִדְרֵיהּ הַהִלְכְתֵיִים שֶׁל מִצְוֹת הַתּוֹכְחָה.

הַתּוֹכְחָה לְזוּלַת - הֵנָּה מִצְוָה מְפֹרֶשֶׁת בַּתּוֹרָה (ויקרא יט, יז): "לֹא תִשְׁנֵא אֶת אָחִיךָ בְּלִבְךָ הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֶטְא".

וּמִתּוֹךְ דְּבָרֵי הַרְמֵב"ם, נִרְאֶה שֶׁיִּשְׁנֵם שְׁנֵי חֻלְקִים לְמִצְוֹת הַתּוֹכְחָה:

א. מִצְוֵת 'בֵּין אָדָם לְמִקוּם' - כְּאֲשֶׁר אָדָם רוֹאֶה לְחַבְרוֹ שֶׁהוּא חוֹטֵא, מִצְוָה לְמַחֲוֹת בּוֹ וְלִהְיוֹכִיחוֹ לְמַעַן יֵלֶךְ בְּדֶרֶךְ יִשְׁרָה. וְכִפִּי שֶׁפָּתַח (דעות ו, ז): "הַרוֹאֶה חֻבְרוֹ שֶׁחֻטֵּא אוֹ שֶׁהֵלֵךְ בְּדֶרֶךְ לֹא טוֹבָה, מִצְוָה לְהַחְזִירוֹ לְמוֹטָב וְלִהְיוֹדִיעוֹ שֶׁהוּא חוֹטֵא עַל עֲצָמוֹ בְּמַעֲשָׂיו הָרָעִים, שֶׁנֶּאֱמַר 'הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ', הַמוֹכִיחַ אֶת חֻבְרוֹ בֵּין בְּדָבָרִים שֶׁבִּינֵינוּ לְבִינֵנוּ,

וְאָמַר לוֹ: "אֵינְךָ יָכוֹל לְשַׁעַר בְּעֲצָמְךָ אֶת הַהִשְׁפָּעָה הָרַבָּה שֶׁעֲשִׂתָּה עַל בְּנֵי אוֹתָהּ שִׁיחָה לְבֵיתָ, עַד לְאוֹתָהּ שְׁעָה, הֵיטָה מְעִין מִחֲצָה בִּינֵי לְבֵין בְּנֵי, כֹּל אֵימַת שֶׁבִקְשָׁתָיו לְהַתְּלוֹת עִמִּי לְבֵית הַכְּנֶסֶת הוּא הֵיטָה מְסַרְב לְהַעֲנוֹת לִי, וְהֵיטָה אוֹמֵר "דִּי לִי שְׁאַלְךָ לְהַתְּפַלֵּל בְּשַׁבָּת". אוֹלָם מֵאֵז שִׁיחָתוֹ שֶׁל רַבֵּי אַרְיָה עִם בְּנֵי, הוּא הִשְׁתַּנָּה לְחִלוּטִין, וְהַחֵל לְהִשְׁפִּים קוֹם וּלְלַכֵּת בְּשִׁמְחָה לְהַתְּפַלֵּל מְדֵי בְּקָר, וּבִלְבָד שִׁיזְכָּה 'לְבָרַךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה"'.
וְהֵיטָה אוֹמֵר "דִּי לִי שְׁאַלְךָ לְהַתְּפַלֵּל בְּשַׁבָּת".

תּוֹכְחָה פּוֹלְחַת לֵב וּכְלִיּוֹת

יָדוּעַ הֵיטָה רַבֵּי חַיִּים סְנוּאָנִי וְצ"ל - הַצַּדִּיק הַנִּסְתָּר מִיְהוּד - בְּכַחוֹ הָרַב לְהַפִּיר בְּטִיבוֹ שֶׁל כָּל יְהוּדֵי הַנִּכְנָס אֵלָיו, בְּסִקְרֵת מִבְּט קֶלֶה חָקֵר וְיָרַד לְחַדְרֵי בִטְנוֹ וְיָדַע צְפוּנוֹתָיו, וּבְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁשָּׁרְתָה עָלָיו הַשְּׁפִיל לְקַלֵּעַ לְמַטְרָה וּלְבַחֵר בְּשִׁיטַת הַתּוֹכְחָה הַמְּתַאיְמָה לְכָל יְהוּדִי, אִם בְּלִשׁוֹן רַבָּה אוֹ שְׁמָא בְּיַד חֻזְקָה.

יְהוּדִי מְחִיפָה נִתְקַף בְּפִתְחוֹת וּבְסִיּוּטִים בְּיָמִים וּבְלִילוֹת, חֲלוּמוֹת וְזוּעָה הִחְרִידוּ אֶת שִׁנְתוֹ וּמִרְאוֹת בְּעֵתָה הַפְּחִידוּהוּ הַשְּׁכָם וְהַעֲרַב. לְיָמִים שֶׁמַּע מִפֶּה לְאֵזֶן עַל הַצַּדִּיק הַנִּסְתָּר מִיְהוּד רַבֵּי חַיִּים סְנוּאָנִי, אוֹ אֵז שֶׁבִיב תִּקְנָה נִצַּת בְּלָבוֹ; אוֹלֵי מִצַּדִּיק זֶה תִּצְמַח הַיְשׁוּעָה וְתִעֲלֶה אֲרוּכָה לְמַכְתּוֹ וּפְתֻדָּיו. הוּא חֲשַׁשׁ לְצִאֵת לְבָדוֹ לְדֶרֶךְ וּלְכֵן הַצְּטָרְךָ לְחַבְרֵי שְׁנִסְעַ לְהַקְבִּיל אֶת פְּנֵי הַצַּדִּיק, כֹּל הַדְרָךְ הַשְּׁתַעֲשַׁע בְּמַחְשָׁבָה שֶׁהֵנָּה עֵתָה יָבוֹא הַקֶּץ לְיִסּוּרָיו.

מִשְׁנִכְנַס הַיְהוּדִי לְחַדְרוֹ שֶׁל רַבֵּי חַיִּים, הַעִיף בּוֹ הַצַּדִּיק מִבְּט, וּבְסִקְרָה קֶלֶה רָאָה בְּעֵינָי רוּחוֹ כִּי הֵלֵךְ שֶׁקוּעַ עַד צְוֹאָרוֹ בְּמ"ט שְׁעָרֵי טְמָאָה, כֹּל הַמְּשֻׁטֵּינִים וְהַמְּקַטְרָגִים שֶׁנִּבְרְאוּ מִעֲוֹנוֹתָיו הָרַבִּים סוֹבְבִים וּמְקִיפִים אוֹתוֹ וְעוֹשִׂים בּוֹ כְּבִשְׁלָהֶם... מִיָּד פָּתַח רַבֵּי חַיִּים אֶת פִּיּוֹ בַּתּוֹכְחָה נוֹקְבָת, וְהִרְעִים קוֹלוֹ עַל הַיְהוּדִי בַּתּוֹכְחָה אֶת פְּתֻדָּיו בְּסִבַּת עֲוֹנוֹתָיו. הָרַב הוֹכִיחוֹ עַל מַעֲשָׂיו הָרָעִים וּפְרַט אֶת עֲוֹנוֹתָיו אֶחָד אֶחָד לְאַחַד.

פְּרִשְׁת זְכוּר

הַמְשֻׁטְמָה שְׂבֵלֵב, מִמִּילָא אִם מוּחַל לוֹ בְּלָבוּ
אֵין צְרִיף לְהוֹכִיחוֹ.

אוּלָם הוֹסִיף עַל כֶּף בְּסִפְר 'הַפְּלֵאת עֲרִכִין'
(ס"י יד אות ד'), שְׂכָל זֶה בִּיחָס לְעֵשׂוֹק עֲצָמוֹ,
שְׂמִצּוֹת תּוֹכְחָה אֶצְלוֹ הִיא אֶכֶן מִצַּד הַחֶלֶק
שֶׁל 'בֵּין אָדָם לְחֻבְרוֹ', מִמִּילָא כְּשֵׁאִינוּ מְקַפִּיד
עָלָיו בְּלָבוּ אֵין צְרִיף לְהוֹכִיחוֹ, אוּלָם אָדָם
אַחַר מִן הַשּׁוֹק שְׁרוּאָה זֹאת - הֵלֵא בִּיחָס
אֶלָּיו חַל חַיּוּב תּוֹכְחָה מִדִּין 'בֵּין אָדָם לְמִקּוּם'
לְמַעַן יָשׁוּב הַחוּטָא לְדַרְךְ הַיָּשָׁר, וְאֵי הַקְּפִידָתוֹ
שֶׁל הַעֲשׂוֹק אֵינָה פּוֹטְרַת אֶת הַעֲשׂוֹק מִלְּיָשָׁר
דְּרָכָיו, עַל כֵּן חַיּוּב לְהוֹכִיחוֹ.

מִצּוֹת תּוֹכְחָה - עַד הֵיכָן?

וְהִנֵּה, לְעֵיל כְּבָר הַזְכָּרְנוּ לְשׁוֹן הַרְמַב"ם,
שֶׁפָּסַק כִּי מִצּוֹת תּוֹכְחָה הִיא עַד הַכָּאָה: "וְכֵן
תְּמִיד חַיּוּב אָדָם לְהוֹכִיחוֹ עַד שְׂיִכְהוּ הַחוּטָא
וַיֹּאמֶר לוֹ 'אֵינִי שׁוֹמֵעַ'". וּבְסִפְר הַחֲנוּפָה (שם):
מִדִּינֵי הַמִּצְוָה, מֵה שֶׁאָמְרוּ זְכוּרָנָם לְבָרְכָה
(עֲרִיכִין טו, ב) שְׂחַיּוּב מִצְוָה זוֹ עַד הַכָּאָה, כְּלוֹמֵר
שְׂחַיּוּב הַמוֹכִיחַ לְהַרְבּוֹת תּוֹכְחוֹתָיו אֶל הַחוּטָא
עַד כִּדֵּי שְׂיִהְיֶה קְרוֹב הַחוּטָא לְהַכּוֹת אֶת הַמוֹכִיחַ.

וּכְתַב הַרְמַב"ם לְהַלְכָה (או"ח תר"ח, ב): "אֲבָל
בְּיַחֲדִיד חַיּוּב לְהוֹכִיחוֹ עַד שְׂיִכְהוּ אוֹ יִקְלָנוּ". וְהַמְּגִן
אֲבָרְהָם (שם סק"ג) הִבִּיא בְּשֵׁם סְמ"ק, שְׂחַיּוּב
לְהוֹכִיחוֹ עַד שְׂיִנּוּף בּוֹ הַחוּטָא, מִכָּאֵן וְאֵילָף
אֲסוּר לְהוֹכִיחוֹ שְׂנֵאָמֵר 'אֵל תּוֹכַח לִי', וְהִבִּיא
דְּבָרֵי סִפְר חֲסִידִים שְׁוִהֵיָה אִם יוֹכִיחֵנוּ יִשְׁנָאָנוּ
וַיִּנְקָם מִמֶּנּוּ - אֵין לְהוֹכִיחוֹ. וְהַמְּשֵׁנָה בְּרוּרָה
(סק"א ושעה"צ סק"ג) מְצַדֵּד שֶׁם לְסַמֵּךְ עַל זֶה
שְׂדֵי שְׂיִנּוּף בּוֹ, בְּכִדֵּי לְהַפְטוֹר מִמִּצּוֹת הַתּוֹכְחָה.

וְהוֹסִיף הַכֶּתֶב סוֹפְר' (אבה"ע ס"י מז) שְׂכָל
הַתֵּר זֶה, שְׂבִאֲפֵן שְׂיִשְׁנָאָהוּ וַיִּנְקָם מִמֶּנּוּ אֵין
צְרִיף לְהוֹכִיחוֹ, מִיִּרְי בְּאֵינִישׁ דְּעֵלְמָא, אֲבָל
מִי שְׂיּוֹשֵׁב עַל כֶּסֶף רַבְנוּת, וְנִתְקַבֵּל לְפַקֵּחַ
עַל עַסְקֵי הָעִיר לְהוֹרוֹתָם דְּרַף הַחַיִּים, לְהוֹכִיחַ
וְלִיָּסֵר אוֹתָם בְּדָבָרִים וּלְהַעֲמִיד הַדָּת כָּל
הַאֲפָשָׁר, לֹא יָחוּס עַל עֲצָמוֹ רַק עַל כְּבוֹד ה'

בֵּין בְּדָבָרִים שְׂבִינּוּ לְבֵין הַמִּקּוּם, צְרִיף לְהוֹכִיחוֹ
בֵּינּוּ לְבֵין עֲצָמוֹ, וַיִּדְבֵּר לוֹ בְּנַחַת וּבְלִשׁוֹן רַכָּה
וַיּוֹדִיעוּ שְׂאִינוּ אוֹמֵר לוֹ אֶלָּא לְטוֹכְתוֹ לְהַבִּיא
לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, אִם קָבֵל מִמֶּנּוּ מוּטָב וְאִם
לֹא יוֹכִיחֵנוּ פַּעַם שְׂנֵיָה וּשְׂלִישִׁית, וְכֵן תְּמִיד
חַיּוּב אָדָם לְהוֹכִיחוֹ עַד שְׂיִכְהוּ הַחוּטָא וַיֹּאמֶר
לוֹ 'אֵינִי שׁוֹמֵעַ', וְכָל שְׂאֲפָשָׁר בְּיָדוֹ לְמַחֹת
וְאִינוּ מוֹחָה הוּא נִתְפָּשׁ בְּעוֹן אֵלוֹ בֵּינָן שְׂאֲפָשָׁר
לוֹ לְמַחֹת בָּהֶם".

ב. מִצַּד 'בֵּין אָדָם לְחֻבְרוֹ' - כְּאֲשֶׁר אֵישׁ
עֹשֶׂה עוֹלָה לְחֻבְרוֹ, מִצְוָה הַתּוֹרָה אֶת הַעֲשׂוֹק
'לֹא תִשְׁנֵא אֶת אַחִיךָ בְּלִבְכֶךָ', דְּהֵינּוּ אֵל תִּשְׁנֵא
אוֹתוֹ בְּלִבְךָ, וּבְפִיךָ לֹא תִדְבֵּר עִמוֹ מִטוֹב וְעַד
רַע, אֶלָּא 'הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ' וְעַל יָדֵי
כֵּן אוֹלֵי יִתְפָּיִס עִמָּךְ, וְתִתְבַּטֵּל קְפִידָתְךָ עָלָיו.
וּכְפִי שְׂכַתְב הַרְמַב"ם (שם הלכה ו): "כְּשֵׁיחֲטָא
אִישׁ לְאִישׁ - לֹא יִשְׁטַמְנוּ וַיִּשְׁתַּקּוּ וְכוּ', אֶלָּא
מִצְוָה עָלָיו לְהוֹדִיעוֹ וְלוֹמַר לוֹ לְמָה עֲשִׂיתָ לִּי
כֶּךָ וְכוּ', וְלְמָה חֲטָאתָ לִּי בְּדָבָר פְּלוּנִי, שְׂנֵאָמֵר
'הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ', וְאִם חָזַר וּבִקֵּשׁ
מִמֶּנּוּ לְמַחֵל לוֹ צְרִיף לְמַחֵל, וְלֹא יֵהָא הַמוּחַל
אֲכֻרִי שְׂנֵאָמֵר וַיִּתְפַּלֵּל אֲבָרְהָם אֶל הָאֱלֹהִים".

וְכֵן בְּסִפְר הַחֲנוּפָה (מצוה רלט) כְּתַב: "מִשְׁרֵשׁ
הַמִּצְוָה, לְפִי שְׂיֵשׁ בְּזֶה שְׁלוֹם וְטוֹבָה בֵּין
אֲנָשִׁים, כִּי כְּשֵׁיחֲטָא אִישׁ לְאִישׁ וַיּוֹכִיחֵנוּ
בְּמִסְתָּרִים, יִתְנַצֵּל לְפָנָיו וַיִּקְבֵּל הַתְּנַצְלוֹתוֹ
וַיִּשְׁלִים עִמוֹ, וְאִם לֹא יוֹכִיחֵנוּ יִשְׁטַמְנוּ בְּלָבוּ
וַיִּזְיֵק אֶלָּיו לְפִי שְׂעָה אוֹ לְזִמְן מִן הַזְּמַנִּים,
כְּמוֹ שְׂנֵאָמֵר בְּרַשְׁעִים [שְׂמוֹאֵל ב' י"ג, כ"ב]
וְלֹא דָבָר אֲבִשְׁלוֹם עִם אֲמִנוֹן וְגו'. וְכָל דְּרָכֵי
הַתּוֹרָה דְּרָכֵי נַעַם וְנִתְיַבּוּתֵיָה שְׁלוֹם".

וּמִצַּד בְּחִינָה זוֹ הוֹסִיף הַרְמַב"ם וַאֲמַר (שם
ט): "מִי שְׂחֲטָא עָלָיו חֻבְרוֹ, וְלֹא רָצָה לְהוֹכִיחוֹ
וְלֹא לְדַבֵּר לוֹ כְּלוּם מִפְּנֵי שְׂהֵיָה הַחוּטָא הַדְּיוּט
בְּיוֹתֵר, אוֹ שְׂהֵיָה דְּעַתּוֹ מְשַׁבֵּשֶׁת, וּמַחֵל לוֹ
בְּלָבוּ וְלֹא שְׂטָמוּ וְלֹא הוֹכִיחוֹ - הָרִי זוֹ מַדַּת
חֲסִידוֹת, לֹא הַקְּפִידָה תּוֹרָה אֶלָּא עַל
הַמְשֻׁטְמָה". דְּהֵינּוּ שְׂמִצַּד הַחֶלֶק הַב', כָּל
מִצּוֹת 'הוֹכַח תּוֹכִיחַ' הִיא כְּדֵי לְמַנַּע אֶת

פְּרִשְׁת זְכוּר

אותן שבעים אֶלֶף שְׁנֵהֲרָגוּ בַּגְּבַעַת בְּנֵי בְנֵי־מִין, מִפְּנֵי מַה נִּהְרָגוּ? - לְפִי שֶׁהָיָה לָהֶן לְסִנְהֶדְרִין גְּדוּלָה שֶׁהֵנִיחַ מֹשֶׁה וַיהוֹשֻׁעַ וּפְיִנְחָס בֶּן אֶלְעָזָר עִמָּהֶם, שִׁיקְשְׁרוּ חֻבְלִים שֶׁל בְּרוֹזל בְּמִתְנִיָּהֶם, וַיִּגְבְּיָהוּ בַּגְּדֵיהֶם לְמַעַלָּה מֵאַרְכָּבוֹתֵיהֶם, וַיַּחֲזִירוּ בְּכָל עִירוֹת יִשְׂרָאֵל, יוֹם אֶחָד בְּבֵית אֵל, יוֹם אֶחָד לְחֻבְרוֹן, יוֹם אֶחָד לִירוּשָׁלַיִם, וַיִּלְמְדוּ אֶת יִשְׂרָאֵל וְכוּ', כְּדֵי שִׁיתַּגְּדֵל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּב"ה בְּעוֹלָם כְּלוּ שֶׁבְרָא מִסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ. הֵם לֹא עָשׂוּ כֵן, אֲלֹא כְּשִׁנְכַסְּנוּ לְאַרְצָם כָּל אֶחָד וְאֶחָד נִכְנַס לְכַרְמוֹ וְלִיְנֵינוּ וְלִשְׂדֵהוּ, וְאָמַר 'שְׁלוֹם עֲלֶיךָ נַפְשִׁי', כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהִרְבּוֹת אֶת הַטֶּרֶח וְכוּ', לְפִיכֶן בַּגְּבַעַת בְּנֵי־מִין שֶׁלֹּא עָסְקוּ בַתּוֹרָה וּבְדַרְשׁ אֶרֶץ, נִתְקַבְּצוּ וְצִאּוּ לְמַלְחָמָה וְנִהְרָגוּ מֵהֵן שְׁבַעִים אֶלֶף, וּמִי הִרָג אֶת כָּל אֵלוֹ? אָמְרוּ, לֹא הִרָג אוֹתָם אֲלֹא סִנְהֶדְרֵי גְדוּלָה שֶׁהֵנִיחַ מֹשֶׁה וַיהוֹשֻׁעַ וּפְיִנְחָס בֶּן אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן".

וּבַזְהַר הַקְּדוּשׁ (תְּרוּמָה דף קכט, א) מְאָרִיף בְּמַעֲלַת מִזְבְּכֵי הַרְבֵּים הַמְקַרְבִּים אֶת הַרְשָׁעִים, וְאֹמַר: "אֲלֵמְלִי הוּוּ יְדַעֵי בְנֵי נִשְׂאָ, כַּמָּה תוֹעֲלָתָא וְזָכוּ וְנִפְאָן בְּגִינְיָהוּ כִּד זָכוּ לְהוֹן. הוּוּ אֲזֵלוּ אֲבַתְרִיָּהוּ, וְרַדְפִי לוֹן כַּמָּאן דְּרַדְפִי כְּתַר חִיִּין" (תְּרַגּוּם: אֵלוּ הֵיוּ יוֹדְעִים בְּנֵי הָאָדָם, כַּמָּה תוֹעֲלַת וְזָכוֹת יֵשׁ לָהֶם כַּאֲשֶׁר מְזַכֵּים הֵם אֶת הַרְשָׁעִים - הֵיוּ הוֹלְכִים אַחֲרֵיהֶם וְרוֹדְפִין אוֹתָם לְקַרְבָּם בַּתְּשׁוּבָה, כְּמִי שְׂרוֹדְפִים אַחֲרַיִם).

'הוֹכַח תּוֹכִיחַ' - אֲפִילוּ מֵאֵה פְּעַמִּים

רַב שֶׁל עִירָה אַחַת, פָּנָה פַּעַם אֶל ה'חֹפֶץ חַיִּים', וְאָמַר לוֹ כִּי רָפוּ יְדָיו מִלְּהִיּוֹת מוֹכִיחַ וּמִטִּיף מוֹסֵר, בְּשַׁעָה שֶׁהוּא רוֹאֵה שֶׁכָּל פְּעֻלָּתוֹ אֵין בָּהּ מוֹעִיל, וְכִי הוּא מִשְׁחִית דְּבָרִים עַל אֲזַנִּים עֲרֻלוֹת.

עֲלֶיךָ לְלַמֵּד מִמַּעֲשֵׂיָהּ שֶׁל מוֹכֵרַת הַתְּפוּחִים בְּשׁוּק - הַשִּׁיב לוֹ ה'חֹפֶץ חַיִּים' - בְּכָל הַיּוֹם הִיא עוֹמֶדֶת עַל רִגְלֶיהָ לְיַד סְלֵי הַתְּפוּחִים, וּמְכַרִּיזָה בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת עַל סְחוּרְתָּהּ. עֶבֶר שֵׁם

יְהִיו עֲנִינָיו וְלִבּוֹ תָמִיד. וְזֶה בְּכָלֵל מַה שֶׁאָמְרוּ (כְּתוּבוֹת קה, ב): "אִי צוֹרְבָא מְרַבְּנָן דְּמִרְחֻמִּין לִיָּה בְּנֵי מִתָּא, לֹאֵו מִשׁוּם דְּמַעֲלֵי טְפִי, אֲלֹא מִשׁוּם דְּלֹא מוֹכַח לֵהוּ בְּמִילֵי דְשִׁמְיָא" (תְּרַגּוּם: תְּלַמִּיד חָכָם שֶׁאוֹהֲבִים אוֹתוֹ בְּנֵי עִירוֹ - אֵין זֶה מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַעֲלָה בְּיוֹתֵר, אֲלֹא מִשׁוּם שֶׁאֵינוֹ מוֹכִיחֵם עַל עֲנִינֵי שָׁמַיִם).

וְכַתֵּב ה'שְׂדֵי חֲמַד', שֶׁעַל פִּי דְבָרֵי ה'פֶּתַח סוּפְרֵי' יֵשׁ לִישָׁב תְּקִירַת ה'חֲקָרֵי לִב' (ח"ב דף רמ"ה) הָאֵם מְצוֹת תּוֹכְחָה נַחֲשָׁבֶת מְצוּה חַיּוּבִית - דְּהֵינּוּ שֶׁחֵיב אָדָם לְחַפֵּשׁ וּלְחַזֵּר אַחֵר מִי שְׁחוּטָא וְלִהְיוֹכִיחוֹ, אוֹ דִילְמָא הִיא מְצוּה קַיּוּמִית - רַק אִם נִזְדַּמְּן לְעֵינָיו חֲטָא שֶׁעָשָׂה אָדָם, מְכַרַח לְהוֹכִיחוֹ עַל זֶה. וְהַעֲלָה שֶׁאֵין חַיּוּב לְחַזֵּר אַחֵר הַחוּטָאִים, אֲלֹא רַק אִם נִזְדַּמְּן לְפָנָיו. וְהַעֲרֵר עֲלָיו בְּסִפְרֵי 'דְּבָרֵי מִנְחָם' מֵהַנְּאָמַר גְּבִי שְׁמוּאֵל הַרְמַתִּי (ש"א ז, טז-יז): "וְהִלֵּךְ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה וְסָבַב בֵּית אֵל וְהִגְלִיגַל וְהַמְצַפָּה וְשִׁפְטָא אֶת יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הַמְקוֹמוֹת הָאֵלֶּה: וְתִשְׁבְּתוּ הַרְמַתָּה כִּי שָׁם בֵּיתוֹ...". הָרִי לָךְ שֶׁהָיָה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ מַעֲרִיר לְעִיר בְּכָל מְקוֹם מוֹשָׁב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי לְהַדְרִיכֶם בְּדַרְשׁ יִשְׂרָאֵל וְלִהְיוֹכִיחֵם עַל מַעֲשֵׂיהֶם. וְאָמַנְם אֲפָשֶׁר לִזְמַר שְׁנֵהָג כֵּן מִצַּד מִדַּת חֲסִידוֹת אֲפִילוּ שֶׁלֹּא הָיָה מְחִיב, אוֹלָם בְּדְבָרֵי ה'פֶּתַח סוּפְרֵי' מִתְּקַן, שְׂדֵיִן הַיְחִיד לְחוּד, וְדִין מְנַהֲיָהּ יִשְׂרָאֵל לְחוּד, וְכַשֵּׁם שֶׁמְנַהֲיָהּ בְּיִשְׂרָאֵל מְכַרַח לְהוֹכִיחַ אֲפִילוּ שֶׁיִּבְזוּהוּ וַיִּקְלְלוּהוּ, כִּן צָרִיךְ גַּם לְחַזֵּר אַחֵר הַחוּטָאִים וְלִהְיוֹכִיחֵם, מַה שֶׁאֵין בֶּן הַיְחִיד.

עוֹנוֹ שֶׁל הַמַּתְעַלֵּם וְאֵינוֹ מוֹכִיחַ

אָמְרוּ בַּגְּמָרָא (שַׁבַּת נד, ב): "כָּל מִי שֶׁאֲפָשֶׁר לְמַחֹת לְאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ וְלֹא מַחָה - נִתְפָּס עַל אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ, בְּאֲנָשֵׁי עִירוֹ - נִתְפָּס עַל אֲנָשֵׁי עִירוֹ, בְּכָל הָעוֹלָם כְּלוּ - נִתְפָּס עַל כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ".

וְכֵן אָמְרוּ חַז"ל (תְּנַא רַבִּי אֵלִיהוּ רַבָּה פ"א) בְּהַתִּיחָסֵם לְמַעֲשֵׂה הַמְכַעֵר וְהַמְזוּעָזַע שֶׁעָשׂוּ בְּנֵי בְנֵי־מִין בְּפִילְגָשׁ בַּגְּבַעָה, מַעֲשֵׂה שֶׁבְּגִינוֹ נִהְרָגוּ שְׁבַעִים אֶלֶף מִיִּשְׂרָאֵל: "וְשִׁמָּא תֹאמַר

פְּרִשְׁת זְכוּר

אָמַר הַחֶכֶם (קהלת יא, א) "שֶׁלַח לַחֲמֹךְ עַל פְּנֵי הַמַּיִם כִּי בָרַב הַיָּמִים תִּמְצָאָנּוּ".

וּבסֵפֶר 'שְׂאֵל אֲבִיךָ וַיְגַדֶּךָ', מוֹבָא מֵעֲשֵׂה בְּרַבֵּי נִטְע וַיִּסַּע וַיִּצַּל, שֶׁהָיָה נוֹהֵג לְהַשְׁמִיעַ דְּרָשׁוֹת חֲזוֹק וְהַתְּעוֹרְרוֹת בְּאֶחָד מִבְּתֵי הַכְּנִסְיֹת שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, בְּכָל צְהַרֵי שַׁבָּת. שַׁבָּת אַחַת בְּעֲצוּמוֹ שֶׁל הַקַּיִץ, שָׁרַר שָׂרָב כְּבֵד בַּחוּץ, וְאִישׁ לֹא הִגִיעַ לְבֵית הַכְּנִסְתָּה. הָרַב הוֹפִיעַ כְּהַרְגֵלוֹ, עָלָה עַל מַדְרָגוֹת אַרְוֹן הַקֹּדֶשׁ, לְבַשׂ אֶת הַטְּלִית, וּמָסַר אֶת הַדְּרָשָׁה בְּקוֹל חוֹצֵב לְהַבֹּת, כְּאֲשֶׁר בֵּית הַכְּנִסְתָּה רִיק לְגַמְרֵי.

וְהִנֵּה רַק סִיִּים אֶת הַדְּרָשָׁה, יֵצֵא אֵלָיו מְעוֹרֵת הַנְּשִׂיִם בַּחֹר אֶחָד, נִפְל לְרַגְלָיו וְאָמַר: "רַבֵּי! הַדְּבָרִים שֶׁאֲמַרְתָּ שָׂרְפוּ אֶת לְבִי, הוֹרִינִי דְרָךְ תְּשׁוּבָה!", הַתְּבַרַר שְׁאוֹתוֹ בַּחֹר הַתְּהַלֵּךְ בַּחוּץ, וְהַחֵם הִצִיק לוֹ, רָאָה לְפָנָיו בֵּית כְּנִסְתָּה פְתוּחַ, וְנִכְנַס לְפֹשׁ מְעַט מִהַחֵם הַכְּבֵד, נִשְׁכַּב עַל הַסַּפְסָל וְנִרְדַּם. כְּשֶׁהִרְבַּח הַחַל לְהִרְעִים בְּקוֹלוֹ, הַתְּעוֹרֵר הַבַּחֹר וְהַאֲזִין לְדְרָשָׁה. וְאָמַנְס נַעֲשֵׂה מִכְחָה בְּעַל תְּשׁוּבָה גָמוּר.

שַׁבָּת זוֹ שֶׁל פְּרִשְׁת תְּצוּהָ, נִקְרָאת גַּם 'שַׁבָּת זְכוּר' - וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁבְּשַׁבָּת בְּבִקְרָה נִזְכָּה בְּעוֹרֵת ה' לְקִיָּם מִצְוֵה שֶׁל 'זְכוּר מֵעֲשֵׂה עֲמָלְק', בְּקִרְיַאת הַפְּרָשָׁה הַמִּיחַדָּת לְכֹף בַּתּוֹרָה. וְהָרִי 'דְּבַר בְּעִתּוֹ מִה טוֹב' לִיחַד אֶת סִיּוּם שִׁיחַתְנוֹ לְעִנְיָן מִצְוֵה יְקָרָה זוֹ, אוֹתָהּ אָנוּ זוֹכִיִם לְקִיָּם פְּעַם אַחַת בְּשָׁנָה בְּלִבְד.

מַהוֹת הַמִּצְוָה וְדִינָהּ

קִרְיַאת 'פְּרִשְׁת זְכוּר' - הִנֵּה קִרְיַאת יוֹצֵאת דָּפֵן בְּמִינָה מ'קִרְיַאת הַתּוֹרָה' שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה. הוֹאִיל וְקִרְיַאת הַתּוֹרָה בְּכָל שַׁבָּת וַיּוֹם טוֹב, אֵינָה אֶלָּא מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, מִתְּקַנַּת מִשָּׁה וְהַנְּבִיאִים, כְּמִבְּאֵר בְּגִמְרָא (ב"ק פב, א) וּבְרַמְבַּ"ם (תּפִּלָּה יב, א). וְאֵלּוֹ קִרְיַאת פְּרִשְׁת זְכוּר לְרַב הַפּוֹסְקִים (תּוֹס' בְּרִכּוֹת יג, א; רִשְׁב"א שם; רִיטְב"א מְגִלָּה יז, ב; פּוֹסְקֵי הַר"א שֶׁ בְּרִכּוֹת מו, ב; סֵפֶר הַחִינוּךְ

אִישׁ אֶחָד וְרָאָה אוֹתָהּ עוֹמֶדֶת כָּךְ וּפִיָּה אֵינּוּ פּוֹסֵק מְלַצֵּעַק וְלִהְכְרִיז, אוֹלָם בְּמִשְׁךְ כָּל אוֹתוֹ הַזְמַן שֶׁהַתְּבוֹנֵן בָּהּ - לֹא מְכָרָה אֶפִּילוֹ תְּפוּחַ אֶחָד, וְאֵף עַל פִּי כֵּן הַמְּשִׁיכָה לְהַכְרִיז.

פְּנָה אֵלֶיהָ וְאָמַר: "הַגִּידִי נָא לִי סִבְתָּא חֲבִיבָה, הִנֵּה עוֹמֵד אֲנִי כָּאֵן שְׁעָה אֲרַכָּה, וְשׁוֹמֵעַ כִּיִּצַד אֶת מְרַעֲשָׁה אֶת הַשׁוּק בְּקוֹלְךָ, בְּרַם לֹא רְאִיתִי עַד כֹּה אִישׁ פּוֹנֵה אֵלָיךְ וְקוֹנֵה מִמֶּךָ אֶפִּילוֹ בְּפְרוּטָה אַחַת, מַה תּוֹעֵלֶת יֵשׁ אִפּוֹא בְּצַעֲקוֹתֶיךָ, כְּלוּם אֵינְךָ מְכַלָּה כַחֲךָ לְרִיק?".

צַחֲקָה הָאִשָּׁה וְאָמְרָה: "וְכִי מִמָּה אֲנִי מִתְּפַרְנְסֶת אִם לֹא מִתְּפוּחִים אֵלֶיהָ? כָּל עַרְב אֲנִי חוֹזֵרֶת הַבֵּיתָה, מוֹנֵה אֶת כֶּסֶף הַפְּדִיּוֹן, וּמוֹצֵאת שְׁנֵשְׂאָרוֹ לִי פְרוּטוֹת מְעֻטוֹת שֶׁל רְנוּחַ מִמְכִּירַת הַתְּפוּחִים בְּמִשְׁךְ הַיּוֹם, הַמְּסִפִּיקוֹת לִי לְפַת לֶחֶם וְלִתְבָשִׂיל כְּלִשְׁהוּ. מִבֵּין מֵאָה אֲנִישִׁים הַחֹלְפִים וְעוֹבְרִים עַל פְּנֵי סִלִּי הַתְּפוּחִים שְׁלִי, יֵשׁ וַיִּסּוּר אֶחָד וַיִּקְנֶה, לְפַעֲמִים אֵף קָרָה שְׁיִסּוּר אֶחָד מֵעֲשָׂרָה וַיִּקְנֶה מִמֶּנִּי, הַכֹּל כְּפִי מַה שְׁיִזְדַּמֵּן בְּאוֹתוֹ יוֹם. בְּרַם אִם אֶפְסִיק לְהַכְרִיז עַל סַחֲוֹרְתִי, מִי יִדַע עָלַי וְעַל הַתְּפוּחִים שְׁבָסְלִי, וּמֵאִיִן תִּמְצָא פְּרִנְסְתִי?".

דוּמָה לְכֹף עִנְיָן הַתּוֹכְחָה - סִיִּים הַחֲפִץ חַיִּים אֶת דְּבָרָיו - הַמוֹכִיחַ הַמְּטִיף מוֹסֵר, מִצְוֵה גְדוֹלָה הוּא מְקִיָּם וְשָׂכָר רַב מְבֻטָּח לוֹ עַל כֹּף, אֶפְשָׁר וְאֶפְשָׁר שֶׁתְּשַׁעִים וְתִשְׁעָה אֲנִישִׁים לֹא יִשִּׁימוּ לְבָם לוֹ וְלִתְכַחֲתוֹ, לֹא יִשְׁמְעוּ אֵלָיו, וְאוֹלֵי אֵף יִלְעִיגוּ עָלָיו. בְּרַם אִם יַעֲלֶה בְּיָדוֹ לְהַחֲזִיר לְמוֹטָב אֶפִּילוֹ אֶחָד בְּלִבְד, וְהָיָה זֶה שָׂכָרוֹ הַגְּדוֹל. אֲבָל אִם אָדָם מִתְּבַיֵּשׁ אוֹ מִתְּעַצֵּל לְהַכְרִיז עַל סַחֲוֹרְתוֹ בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת, הָרִי וְדָאֵי שְׂאִישׁ לֹא יִדַע עָלָיו, וּפְרִנְסְתוֹ מֵאִיִן תְּבֵא?...

'שֶׁלַח לַחֲמֹךְ עַל פְּנֵי הַמַּיִם...'

אָדָם הַמְּדַבֵּר דְּבָרֵי חֲזוֹק, פְּעַמִּים אֵינּוּ רוֹאֶה הֵיכָן דְּבָרָיו מְשַׁפְּיעִים, אוֹלָם אֵל יִמְנַע מִלְּהַמְּשִׁיךְ לְהוֹכִיחַ וְלַחֲזוֹק, כִּי אֵין אֶתְנוּ יוֹדַע לְהֵיכָן הַדְּבָרִים מִתְּלַחֲלִים, וְהֵיכָן הֵם פּוֹעֲלִים אֶת פְּעֻלָּתָם. וְכִכָּר

פְּרִשְׁת זְכוֹר

יְחֹוד' לִפְנֵי קִיּוֹם הַמִּצְוָה, אֲשֶׁר מְלַבֵּד שְׁעַל יְדֵי אֲמִירָתוֹ מִתְעוֹרֶרֶת בְּלֵב פְּנוּת הַמִּצְוָה עַל תְּכִלִּיתָהּ, עוֹד יֵשׁ בְּאֲמִירַת נֶסֶח 'לְשֵׁם יְחֹוד' לִפְנֵי כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, עֲנִין גְּדוֹל לְהִסִּיר כָּל הַמְשֻׁטִּינִים וְהַמְקַטְרָגִים, הַמְתַּאֲמָצִים לְמַנַּע מִן הַמִּצְוָה לְעֵלוֹת לְרִצּוֹן לִפְנֵי הַבוֹרָא יִתְבַּרֵּךְ.

מְלַבֵּד זֹאת, רְאוּי בְּשַׁעַת הַקְּרִיאָה לְעוֹרֵר בְּלֵב שְׂנֵאָה לְעִמְלָק, כְּפִי שְׁכָתֵב ה'שִׁפְתֵי אִמְת' (פְּרִשְׁת יִתְרו) "לִכֵּן צְרִיף לְשֵׁנָא אֵת עִמְלָק, כִּי לִוְלֵי עִמְלָק כְּבָר הָיָה נִתְקַן הַכֹּל כְּמוֹ לְעִתִּיד לְבוֹא, וְעַל יְדוֹ אֵין הַשֵּׁם שְׁלֵם וְאֵין הַכֹּסֵא שְׁלֵם". וּמִסְפָּר עַל ה'חֶפֶץ חַיִּים' שְׁכָאֲשֶׁר הָיָה שׁוֹמֵעַ פְּרִשְׁת זְכוֹר, הָיוּ פְּנֵיו מְאֻדִּימוֹת בְּחַמַּת זַעַם מְמֹשׁ, מְרַב שְׂנֵאָה שְׁהִיתָה כְּבוֹשָׁה בְּלִבּוֹ לְאִמַּת עִמְלָק.

וְהָא לָךְ לְשׁוֹן הַרְמַב"ם (סו"ט ע"א ע"ב) : "שְׁצַנְנוּ הַבוֹרָא לְזִכֹּר מַה שְׁעָשָׂה לָנוּ עִמְלָק מִהַקְּדִימוֹ לְהִרְעֵנוּ, וְשֵׁנָא מֵרַזָּה בְּכָל עֵת וְעַתָּה, וְנִעְוֹרֵר הַנְּפֻשׁוֹת בְּמֵאֲמָרִים לְהִלָּחֵם בּוֹ, וְנִזְרוּ הַעַם לְשֵׁנָא אוֹתוֹ, עַד שְׁלֵא תִשְׁכַּח הַמִּצְוָה וְלֹא תִחַלֵּשׁ שְׂנֵאָתוֹ וְתִחַסֵּר מִן הַנְּפֻשׁוֹת עִם אֲרֵף הַזְּמַן. וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה (סו"ט) 'זְכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עִמְלָק' - כְּלוּמַר אָמַר מְאֻדִּימוֹת בְּפִיךָ שְׁיִחַיְבוּ בְּנֵי אָדָם שְׁלֵא תִסּוּר שְׂנֵאָתוֹ מִהַלְבָּבוֹת וְכוּ'. הֲלֹא תִרְאֶה שְׁמוּאֵל הַנְּבִיא כְּשֶׁהִתְחִיל לְעֲשׂוֹת הַמִּצְוָה הַזֹּאת, אֵיךְ עָשָׂה? זְכוֹר תִּחַלֶּה מַעֲשָׂהוּ הַרְעָה, וְאַחֲרֵי כֵן צִוָּה לְהִרְגֵם".

שְׂרֵשׁ קְלַפַּת עִמְלָק - בְּלִבּוֹ שֵׁל כָּל אֶחָד

וְאִמְנָם כִּיּוֹם אֵין אֲנוּ יוֹדְעִים מִי הוּא מְזַרְעֵ עִמְלָק, שְׁהֵלֹא "כְּבָר עָלָה סְנַחְרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר וּבְלִבָּל אֵת כָּל הָאֲמוֹת" (בְּרִכּוֹת כ"א, א), אוֹלָם הָאֲרִיכוּ בְּסִפְרֵים הַקְּדוּשִׁים שְׁקְלַפַּת עִמְלָק - עֲדִין קִיַּמַּת בְּלִבּוֹ שֵׁל כָּל אָדָם, וַיֵּשׁ לוֹ לְשֵׁנָא אוֹתָהּ וְלַעֲקֹר אוֹתָהּ מִן הַשְּׂרֵשׁ.

רְבוּתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים הַצְּבִיעֵנו עַל מַדַּת הַגְּאֻנָה - שְׁיִסּוּדָהּ בְּקְלַפַּת עִמְלָק (עִמְלָק עוֹלָה

מִצְוָה תְּרַג, וְעוֹד. וְכֵן פֶּסֶק מִרְן בְּשׁו"ע או"ח קמ"ב, ב) הִיא מִצְוָה מִן הַתּוֹרָה.

שְׁלֵשׁ מִצְוֹת מִצְוֹת בְּפִרְשָׁה זוֹ (דְּבָרִים כ"ה יז-יט): א. מִצְוֹת עָשָׂה שֵׁל זְכִירַת מַעֲשֵׂה עִמְלָק - "זְכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עִמְלָק בְּדִרְךָ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם", ב. מִצְוֹת עָשָׂה שֵׁל מַחֲיַת זְכוֹר עִמְלָק - "תִּמְחָה אֵת זְכוֹר עִמְלָק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם", ג. מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שְׁלֵא לְשַׁכַּח מַעֲשֵׂה עִמְלָק - "לֹא תִשְׁכַּח".

מִכִּיּוֹן שְׁפָן, רְאוּי לְכַתְּחֵלָה לְהוֹצִיא לְקִרְיַאת 'זְכוֹר' אֵת סִפְר הַתּוֹרָה הַמְּהֻדָּר בְּיִתְרָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְלִשְׁמַע אֵת הַקְּרִיאָה מִפִּי 'בַּעַל קוֹרָא' הַמְּדַקְדָּק בְּקִרְיַתוֹ, וְכֵן כָּל אִישׁ יִקְפִיד לְהִדַּר אַחֲרֵי מְקוֹם תְּפִלָּה, בּוֹ נַעֲשִׂית הַקְּרִיאָה עַל פִּי הַמְּבַטָּא וְהַהֲגִיָּה שֵׁל מְנַהֵג אֲבוֹתָיו.

נְהַגוּ יִשְׂרָאֵל, שְׁגַם הַנְּשִׁים בְּאוֹת לְבֵית הַכְּנֶסֶת לְשַׁמַּע פְּרִשְׁת זְכוֹר, חֲלָקֵן בְּאוֹת בְּשַׁעַת קְרִיאַת הַתּוֹרָה, וְלֵאלּוֹ שְׁאֵינֵן יְכוֹלוֹת - לְרַב מִתְאַרְגְּנַת קְרִיאָה מִיַּחְדָּת לְנְשִׁים בְּשַׁעַת מְאַחֲרַת יוֹתֵר. וְזֹאת עַל סִמְךָ דְּעוֹת הַפּוֹסְקִים (עֵיין שׁו"ת יְחו"ד ח"א ס"ו פד) שְׁנְשִׁים חִיבוֹת בְּשִׁמְיעַת זְכוֹר, הוֹאִיל וְאִינָה מִצְוֹת עָשָׂה שְׁהַזְּמַן גְּרַמָּה, מִפְּנֵי שְׁאִפְשֵׁר לְקִיַּמָּה בְּכָל זְמַן בְּמַהֲלָךְ הַשְּׂנָה.

וְאִמְנָם יֵשׁ מִן הַפּוֹסְקִים (דַּעַת סִפְר הַחִינּוּךְ מִצְוָה תְּרַג, וְעוֹד אַחֲרוֹנִים) שְׁכָתְבוּ לְפִטוֹר נְשִׁים מִקְּרִיאַת זְכוֹר, מִכִּיּוֹן שְׁעַקֵר מִצְוֹת זְכִירַת מַעֲשֵׂה עִמְלָק אִינָה אֵלֹא כְּדֵי לְבוֹא לְיַדֵּי מַעֲשֵׂה, דְּהֵינּוּ לְהִלָּחֵם בְּעִמְלָק, וְנְשִׁים אֵינֵן בְּנוֹת מְלַחְמָה, אוֹלָם פּוֹסְקִים אַחֲרוֹנִים רַבִּים, וּבְכָלֵלֵם דַּעַת רַבִּי נֶתָן אֲדִלְרֵ זַ"ל (הוֹבֵא בְּשׁו"ת בְּנִין צִיּוֹן הַחַדְשׁוֹת ס"ח), וְדַעַת מְהַר"ל דִּיִּסְקִין (שׁו"ת קוֹנְטְרַס אַחֲרוֹן ס"י קב) לְחַיֵּב נְשִׁים בְּמִצְוָה זוֹ, וְכֵן רְאוּי לְכָל אִשָּׁה לְטַרַח וְלְהַחְזִיק מִצְוָה זוֹ.

הַפְּנוּנָה הַרְאוּיָה בְּזְכִירַת מַעֲשֵׂה עִמְלָק

כְּאִמּוֹר מִצְוָה זוֹ - עֲקָרָה מְדַאֲרִיתָא, וְכְמוֹכֵן שְׁצְרִיף לְכוּן לְשֵׁם קִיּוֹם מִצְוֹת עָשָׂה שֵׁל זְכִירַת מַעֲשֵׂה עִמְלָק, וְיֵמָּה טוֹב לוֹמַר נֶסֶח 'לְשֵׁם

פְּרִשְׁת זְכוּר

הָאָמוּנָה. וּלְעֵמֶת זֶה, הָיָה כָּל חִפְצוֹ וּמְגִמָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה לְחֻזַּק הָאָמוּנָה בְּלִבָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְזֶהוּ 'יְיָהּ יְדִיו אָמוּנָה' - וּכְשֶׁהֲגִבִיר הָאָמוּנָה אִזּוֹ יִגְבֵר יִשְׂרָאֵל".

וּבִפְרָט עֶסֶק הַתּוֹרָה מִתּוֹךְ חֻמֵי מוֹת וְהַתְּלֵהּבוֹת - הָרִי הוּא מְכַנֵּיעַ כָּחוֹ שֶׁל עֲמֶלְק, וַיְדוּעִים דְּבָרֵי הָאֲדָמוֹר מְקוֹצֵק, שָׁאָמַר כִּי בְּלִמּוּד 'חֲדוּשֵׁי הַר"ן' מִתְבַּטֵּל וְנִמְחָה שְׁמוֹ שֶׁל עֲמֶלְק, הוֹאִיל וְכָל מַהוּתוֹ שֶׁל עֲמֶלְק הִיא הַעֲקוּמוּמִיּוּת, וּבְלִמּוּד סְבֻרוֹתָיו הַיִּשְׁרוֹת שֶׁל הַר"ן, נִמְצָא מְבַטֵּל מַהוּתוֹ הַעֲקוּמָה.

גַּם מִצְוַת הַתּוֹכְחָה - אֲשֶׁר עֲסָקָנוּ בָּהּ בְּאַרְיִכוֹת בְּשִׂיחָה זֹו - שְׂיָכַת לְמַחֲזֵית עֲמֶלְק, כִּי כִּידוּעַ כָּחוֹ שֶׁל עֲמֶלְק לְהַתְּפֵס תַּחֲלָה בְּחֻלְשֵׁים שְׁבִיִּשְׂרָאֵל, כְּנֹאָמַר (דְּבָרִים כה, יח) 'וַיִּזְנֹב בָּךְ כָּל הַנְּחָשִׁים אֲחֵרֶיךָ', וְכָתַב רַש"י: "חֲסָרִי כֹחַ מִחֻמַּת חֲטָאִים שֶׁהִיָּה הַעֲנָן פּוֹלְטָן", וְעַל יְדֵי כָךְ - מְפַלֵּס הַנְּחָשׁ הַנּוֹרָא הַזֶּה דְרָךְ, וּמְכַשֵּׁיר אֶת נַחֲיָבוֹ לְהַפְגִּיס אֶל תּוֹךְ הַמַּחְנֶה, וְלְהַטִּיל בּוֹ צַחַן זַהֲמָתוֹ.

הָרִי לָךְ שָׂאִים אָנוּ נִתֵּן אֶל לְבָנוּ לְהַשִּׁיב בְּתִשׁוּבָה וּלְקָרֵב אֶת הַנְּחָשִׁים וְהַטּוֹעִים, יַעֲלֶה כִּי־דִינוֹ לְמַנְעַ מֵאֵשׁ קְלַפְתַּת עֲמֶלְק לְהֵאָחֵז בְּקִצְצָה הַמַּחְנֶה, וּמַעֲתָה יְהִיָּה לָהּ מִן הַנְּמַנְעַ לְהַתְּפַשֵּׁט וְלְהַתְּפֵס בְּכָלֵל יִשְׂרָאֵל כְּלוֹ.

ה' יִזְכְּנוּ לְהַתְּחַזֵּק בְּמִדּוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כְּפִי שֶׁהִזְכֵּרְנוּ, מִדַּת הַרְחֻמְנוּת לְכָלֵל יִשְׂרָאֵל וּמִדַּת הָעֲנּוּהָ, וְנִזְכֶּה לְמַחֲזֵית זְכוּרוֹ וּשְׁמוֹ שֶׁל עֲמֶלְק, וּלְשַׁרְשׁ אַחַר קְלַפְתַּת עֲמֶלְק שֶׁבְּלִבּוֹת, וּמִכַּח זֶה יְהִיָּה הַשֵּׁם שֶׁלֵּם וְהַפְּסָא שֶׁלֵּם, בְּגֹאֲלָה הַעֲתִידָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן.

בְּגִימְטְרִיא רַם), וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם לְעַקֵּר וּלְשַׁרְשׁ כָּל שְׂמִץ שֶׁל גְּאוּה מְלִבוֹ, וְנִצְיֵן שְׁבַמְלַחְמַת עֲמֶלְק נֹאָמַר (שְׁמוֹת יז, ט): "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוָה בַּחֵר לָנוּ אֲנָשִׁים וְצֵא הַלְּחֵם בְּעֲמֶלְק", וְלְכַאוּרָה מְפָנִי מַה דּוֹקָא יְהוָה נִתְמַנֶּה עַל זֶה? אֵלָּא יְדוּעַ הָיָה יְהוָה בְּמִדַּת הָעֲנּוּהָ, כְּדְבָרֵי הַתְּרַגּוּם יוֹנָתָן עַל הַפְּסוּק (בְּמִדְבָר יג, טו): "וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ בֶּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ" - וְכִדִּי חֲמָא מֹשֶׁה עֲנּוּתָנוּתִיָּה קָרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֻׁעַ בֶּר נוּן יְהוֹשֻׁעַ (וְכַאֲשֶׁר רָאָה מֹשֶׁה עֲנּוּתָנוּתוֹ, קָרָא לוֹ לְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ). אִם כֵּן אֵין רְאוּי מְמַנּוּ לְהַלְחֵם בְּקְלַפְתַּת עֲמֶלְק, וְדוּק.].

עוֹד אָמַרְנוּ עֲמֶלְק בְּגִימְטְרִיא סַפְקָא, דְּרַכּוֹ שֶׁל הַיִּצֵּר הַרַע לְהַחֲטִיא אֶת הָאָדָם עַל יְדֵי שְׂמֵעוֹרֵר סַפְקוֹת בְּלִבוֹ; יֵשׁ לָךְ מְכַשִּׁיר תְּקַשְׁרַת שְׂאִין בּוֹ סְנוּן כְּרָאוּי, אֵל תְּדַאָג מְזֵה, הֵלָּא סַפְקָא אִם תְּכַשֵּׁל, וְיִתְכַן שְׂלֵא... וְכָךְ הוּא מְפִילוֹ בְּרִשְׁתּוֹ. לָכֵן צָרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְשִׁים לְעַצְמוֹ גְּדָרִים וּסְגִיָּים, וְאֵל לוֹ לְהַפְגִּיס לְסַפְקוֹת. כְּשֶׁאָדָם מְשַׁחֲרֵר מִמַּחְסוּמִים "וְהַשְׁתִּיָּה כְּדַת אֵין אִנְס", סוֹפּוֹ שְׂיָגִיעַ לִידֵי כְּלִיָּה רוּחַנִית, מִמֶּשׁ כְּפִי שְׁנַתְּחִיבּוֹ שׁוֹנְאִיָּהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַמְּשַׁתְּתָפִים בְּסַעֲדָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רַשָּׁע.

וּמְכָלֵל מַחֲזֵית עֲמֶלְק וְהַתְּגַבְּרוּת עֲלִיו, הוּא לְהַתְּחַזֵּק בְּאָמוּנָה, וְכֵן בְּאֵר רַבֵּי בְּרוּךְ מְמַז"בּוּז' (בּוֹצִינָא דְנַהוּרָא פְּרַשְׁת בְּשַׁלַּח) אֶת הַפְּסוּק הַנֹּאָמַר בְּמַלְחַמַת עֲמֶלְק (שְׁמוֹת יז, יב) "וַיְיָהּ יְדִיו אָמוּנָה עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ": "כִּי הִנֵּה בְּצֵאת כָּל יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, נִתְחַזְּקָה הָאָמוּנָה בְּלִבְ כָּל יִשְׂרָאֵל, שְׂרָאוֹ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים, אוּלָּם 'וַיָּבֵא עֲמֶלְק וְיִלְחָם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרַפִּידִים' - כִּי כָּל חִפְצוֹ וּמְגִמָּתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רַשָּׁע הָיָה לְהַחֲלִישׁ כֹּחַ הָאָמוּנָה, כְּמוֹ שְׁנֹאָמַר (דְּבָרִים כה, יח) 'אֲשֶׁר קָרַךְ בְּדֶרֶךְ' שֶׁהִבִּיא לִידֵי קְרִירוֹת

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשזורה טובה לאנחבי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בהקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בהקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א
מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך
משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים

וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם

ניתן להקדיש פרשיות

לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

052-7627427 תשוד .ש.א

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000